

**MATICE ČESKÁ,
SEKCE SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA**

Matiční listy

PROTO SE MUSÍME PŘIPNOUT K ZEMI A MILOVAT JI. STRUČNÝ NÁSTIN PROTEKTORÁTNÍ PRÓZY*

Alena Šidáková Fialová (Praha)

That Is Why We Must Stick to Our Homeland and Love It. A Brief Outline of the Protectorate Prose

Abstract: The study presents an overview of the prose published during the Protectorate of Bohemia and Moravia. It tries to break down contemporary production according to strong directions and trends, as well as according to preferred genres and popular space. At that time, the amount of the historical prose that pointed to the glory and greatness of the Czech nation greatly increased. Many village novels were also published, referring to Czech traditions and the 'healthy soul of the nation'. Small-town stories and prose stories taking place in Prague were popular as well. The achievements and abilities of the nation were confirmed by stories of Czechs abroad. Psychological prose saw a great boom: since writers could not freely write about the situation around them, they focused on the human heart and interpersonal relationships. Few authors wrote in the spirit of Nazi ideals: these were mostly low-quality texts of lower genres with anti-Semitic content.

Keywords: Protektorat Böhmen und Mähren – prose – genres – historical novels – psychological literature – Prague

Kniha, a beletrie především, byla v období Protektorátu Čechy a Morava vnímána jako posila v těžké době, inspirace a naděje na pokračování národního života i pod německou nadvládou.¹ S tím souvisel zvýšený zájem o české tradice, což přispívalo k zesílení lidovýchovného, až buditeckého poslání literatury. To se projevovalo například v masových reedicích klasiků (opakovaně vycházela zejména díla Boženy Němcové, Jana Nerudy, K. V. Raise, Karoliny Světlé či J. Š. Baara),² ale také v jejich popularizaci prostřednictvím úspěšných filmových adaptací.

Kupování a četba českých knih byly vnímány jako vlastenecký čin, který může zabránit přílivu německého živlu do českého kulturního života. Důsledkem bylo časté lpění na osvědčených postupech, které nahrávalo oblibě tradičního literárního tvaru a formy, realistické metodě vyprávění a odmítání experimentů.

Fakt, že se nesměly objevovat narážky na aktuální stav společnosti, Němce, okupaci, válku apod. ve čtenářích zesílil cit pro jinotajné čtení: určité motivy a témata byly vnímány vstřícněji, aktualizoval se jejich symbolický přesah. Obzvláště vítáno bylo téma boje dobra se zlem, krutostí s lidskostí a víra ve vítězství a lepší budoucnost. Ty se pak vkládaly do příběhů válečných konfliktů v dávné historii či exotické zemi, ale i za první světové války. (Ze vzpomínek

dobových čtenářů víme, že jako jedno z nejaktuálnějších děl byl takto vnímán *Ptáček Ané* Josefa Kopty z roku 1940. Román vyprávěl o čínsko-japonských bojích o Mandžusko v roce 1917, přičemž byl prostoupen tématem odboje, postavami bojovníků proti okupantům, ale i donašečů a vlastizrádců. Kniha sice směla vyjít, ovšem její autor již nesměl do konce války publikovat.)

Zároveň byla v dobové tvorbě patrná snaha dodat čtenářům také rozptýlení a zábavu, a není proto náhodou, že právě během protektorátu vzniklo několik výrazných humoristických románů, jež přežily jednorázový dobový ohlas a patří k oblíbené četbě dalších generací: Karlu Poláčkovi, který jako Žid nesměl za protektorátu publikovat, vyšel román *Hostinec u Kamenného stolu* (1941) pod jménem jeho přítele, malíře Vlastimila Rady. V roce 1943, těsně před odchodem do transportu, dopsal Poláček své poslední dílo, román *Bylo nás pět* (vyšel až v roce 1946). Zdeněk Jirotka sklídl úspěch v roce 1942 knihou *Saturnin* a v roce 1944 humoristickým detektivním románem *Muž se psem*. Dobový ohlas zaznamenali svými díly taktéž Fan Vavřincová, Jaromír John, Jaroslav Žák a další.

Uměleckou tvorbu protektorátního období tak výrazně formovaly naděje v lepší budoucnost, víra v sílu národa a snaha udržet češtinu a „českého ducha“ alespoň v literární

* Studie vznikla v rámci grantového projektu GA ČR 18-14478S *Dějiny české literatury v protektorátu Čechy a Morava*. Je zkrácenou verzí přípravného textu kapitoly o české próze pro *Dějiny české literatury za Protektorátu Čechy a Morava*, publikaci vznikající v Ústavu pro českou literaturu AV ČR pod vedením Pavla Janouška.

¹ O dobovém literárním životě a zvláště problematice nakladatelské více viz POLÁČEK – ZACH 2004.

² *Babička* vyšla v roce 1939 6×, v roce 1940 29×, v roce 1941 13×. Zlom přišel v roce 1942 a souvisel s nástupem R. Heydricha a utužením cenzury a dohledu nad českým písemnictvím: *Babička* vyšla jen 1×. V roce 1943 již 3×, 1944 7×, 1945 3×. Viz WÖGERBAUER – PÍŠA – ŠÁMAL – JANÁČEK et al. 2015.

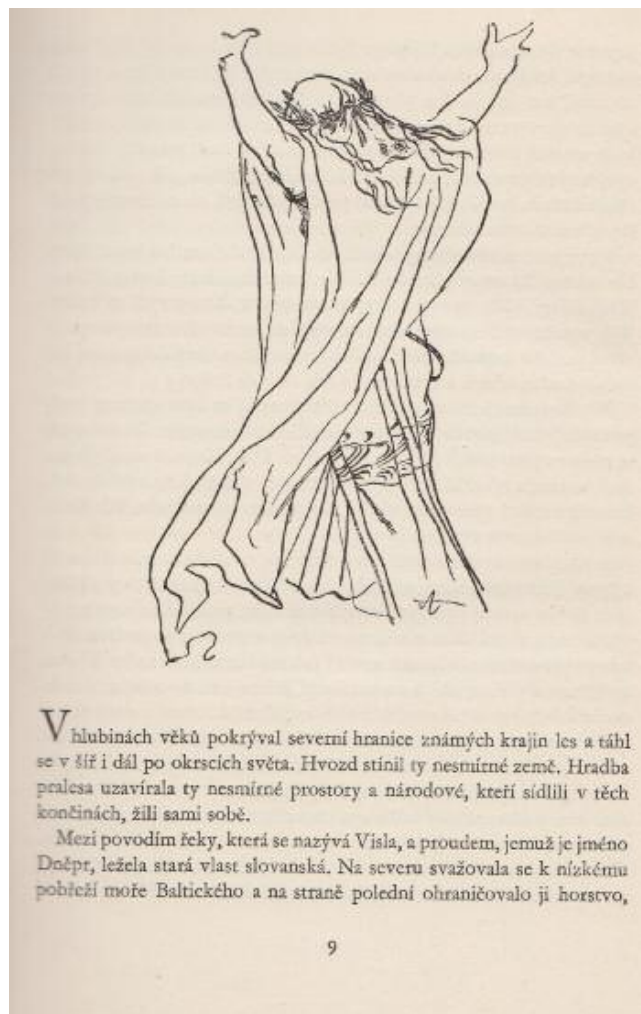

Obr. 1. Ilustrace Otakara Mrkvičky k humoristickému románu *Saturnin* (Praha: Fr. Borový, 1943).

tvorbě, což se projevilo v několika výrazných literárních trendech a preferovaných žánrech, podle nichž se pokusíme dobovou produkci rozdělit a zpřehlednit.³

Historická próza

Jednou z nejvýraznějších tendencí bylo čerpání posily z národních dějin. Čtenáře i spisovatele oslovovaly jak dějiny dávnější (zdůraznění slovanských kořenů), středověké (rozkvět za posledních Přemyslovců a Lucemburků, husitská tradice), tak novověké (zlatý věk humanismu a renesance, vzestup silného rodu Rožmberků) i nejnovější (obrozená tradice a důraz na rozvoj jazyka a kultury v 19. století). Komerční důvody vedly k tomu, že kvantitativně převažovaly méně náročné příběhy zdůrazňující dobrodružné a milostné motivy, přesto i v historické četbě lze najít výrazná díla rozvíjející žánr moderní historické prózy. Náročnější díla se soustředila převážně na psychologickou analýzu nitra výjimečného jedince a jeho jednání v různých historických zkuškách a přinášela mnohvrstevnatý obraz dějinných zvrátů a jejich vlivu na lidské charaktery.

Obr. 2. První strana Vančurových *Obrazů z dějin národa českého* s použitím kreseb M. Alše (Praha: Družstevní práce, 1939).

Takovým dílem byli *Služebníci neužiteční* Jaroslava Durycha (všechny díly vyšly až v roce 1969), jejichž námětem bylo působení jezuity Karla Spinoly v Japonsku a jeho mučednická smrt. Mučednictví českého misionáře, kterému se ve smrtelné křeči v halucinacích promítá celý život, se objevuje v próze *Amarú, syn hadí* Františka Křeliny z roku 1942.

Z běžné dobové produkce se vymykaly především *Obrazy z dějin národa českého* (1939, 1940, 1951) Vladislava Vančury, stylizované příběhy mytických i skutečných osobností, které začínaly u praotce Čecha a předčasně se uzavřely – po zatčení autora vprostřed práce – u příběhů z konce 13. století. Staré mýty a legendy převyprávěl též Ivan Olbracht ve své knize pro mládež *Ze starých letopisů* (1940).

Z tradičnějších historických příběhů patřily mezi zdařilejší romány *Plemeno Hamrů* (1940) Františka Neužila, *Rožmberská trilogie* Jiřího Mařánka (*Barbar Vok* /1938/, *Romance o Závěšovi* /1940/, *Petr Kajčnick* /1942/), *Světelný mrak* (1943) Niny Svobodové, *Rytíři a lapkové* (1940) Karla Nového, *Dcera královská, blahoslavená Anežka Česká* (1940) Františka Křeliny, *Osamělý rváč* (1941) M. V. Kratochvíla a další. Kratší texty, povídky a novely, psal další

³ Další možné rozčlenění a orientaci v dobové prozaické produkci lze nalézt v tzv. akademických Dějinách, viz MUKAŘOVSKÝ et al. 1995.

z významných autorů historické prózy, František Kubka (*Skytský jezdec* /1941/, *Karlštejnské vigilie* /1944/).

Čtenářsky nejoblíbenějším žánrem byly románové biografie, inspirované životopisy slavných osobností: Sonja Špálová se takto věnovala Janu Nerudovi, A. M. Tilschová rodině Mánesů, Františka Pecháčková Baťovi, Vladimír Drnák Paulu Gauguinovi, Edvard Valenta Emilu Holubovi atd.

Obrovský ohlas jak pozitivní (z hlediska čtenářského), tak negativní (z hlediska odborné kritiky) sklídl František Kožík se svým románem *Největší z pierotů* (1939), který idealizovaně a s velkou dávkou sentimentality a patosu líčil život slavného mima českého původu J. G. Debureaua a zobrazil střet bídy a bohatství pařížské spodiny, umělců a honorace. Dílu byla kritikou vyčítána melodramatičnost, faktografická nedostatečnost a kýčovitost, avšak sklízel velký čtenářský (a komerční) úspěch: jen během protektorátu byl román vydán celkem desetkrát.

Venkovská próza

Další příznačnou tendencí protektorátní prózy dokládající semknutí se zemí, lidem a českým jazykem byl tematický obrat k folkloru a k tradovaným venkovským kořenům českého národa.

Významně vzrostl počet tradičních venkovských próz, vzdvihujících rod, půdu a nezkažený život na vesnici v opozici k falší velkoměsta. Ve vesnických románech se vzdával hold tradiční představě „zdravého venkovského jádra“ českého národa: venkov se totiž stal jedním z mála míst, kde bylo možno v omezeném rámci udržovat povědomí o kontinuitě českého národa, jeho dějin a bohaté tradici.

K předním dílům s vesnickou tematikou patřil román Josefa Knapa *Věno* (1944), který zachycuje soupeření dvou sousedních rodů, problematiku sociálního rozvrstvení vesnice a střet reality s tradiční morálkou (na niž doplácí zejména postava mladé svobodné matky, která je nucena odejít z rodné vsi).

Tradiční zpracování tématu vycházející z ruralistických kořenů představil Václav Prokůpek v románu *Nebe nad námi* (1940), v němž ztracený syn, který musel kdysi odejít z vesnice do města, se vrací zpět, obnovuje hospodářství a nachází zde osobní štěstí. Závěrečný citát celé knihy pak dává tušit, že autor chtěl reagovat i na nálady a obavy dobové společnosti: „*Všechno, co nás potkalo, nás dva a ostatní, jak tady žijeme, to bude asi příprava na něco velkého. Proto se musíme připnout k zemi a milovat ji, aby zůstala za všech okolností naše [...] přimklo nás to k našim domovům a rodinám i k sobě navzájem. Teď po takových výstrahách se může ledacos dít, s námi nic nepohne, nikdo nás neposune. I kdyby byla válka.*“⁴

Příznačná byla též obliba prózy regionalistické, soustřeďující se na poznání a oslavení „duše kraje“, jeho přírodních krás i místního svérázu, leckdy umocněného užitím krajového nářečí. Často reflektované byly horské příhraniční kraje,

rybníkářské jižní Čechy či severní Morava a střet místního tradičního života s těžbou uhlí a rostoucím průmyslem. Život slezské vesnice popisoval například A. C. Nor (romány *Můj nepřítel osud* /1941/ či *Tvář plná světla* /1943/), Zdeněk Bár, Fran Směja či Vojtěch Martínek. Život v chudých beskydských vsích představila Františka Pecháčková (*Věrnost* /1944/) či Jarmila Glazarová (*Advent* /1939/).

Ve venkovském prostředí se často odehrávají také prózy, jež reflektují duchovní přesah lidských životů, které můžeme řadit ke spirituálně laděné tvorbě. Venkov a vesnice jsou tak místem, v němž prožívají zásadní okamžiky svých životů, nahlédnutí jejich smyslu i ztráty dosavadních iluzí postavy povídek Jana Čepa. Ten v protektorátním období publikoval jedinou sbírku povídek, nazvanou *Tvář pod pavučinou* (1941). Za ni v témže roce obdržel Národní cenu za literaturu.

Téměř zapomenutým autorem je dnes Karel Dvořáček, autor rozsáhlých románů s etickým poselstvím. Nejvýraznějším z nich je kniha *Pole kráčí do hor* (pocťená Národní cenou za rok 1942), která oslavovala prostou lidskou práci, činnost, naději a vizi člověka vyznávající odvěké hodnoty a lidskou sounáležitost.

Psychologická próza

Nejcharakterističtější tendencí protektorátní prózy, která vycházela již z produkce předchozího desetiletí, ale zároveň byla zvýrazněna nemožností otevřeně pojmenovat aktuální stav společnosti, bylo zesílení psychologismu. Se zaměřením na lidské nitro, problematiku mezilidských vztahů a pátrání po motivacích i následcích lidského jednání souvisela reflexe problematiky etické a mravní, kladení otázek po podobě, smysluplnosti a naplněnosti lidského života a jejich umělecké ztvárnění v dobové románové i povídkové produkci.⁵

Boom proto zažívaly prózy zobrazující do detailů motivace, myšlenkové pochody, váhání, růst a vývoj konkrétní postavy, reflexe nejednoznačnosti a složitosti lidského nitra. Jednou z podstatných hodnot velkého literárního díla bylo téma mravního přerodu, uvědomění si pravých hodnot a odvěkého řádu věcí, zejména pak prostého člověčenství, soucitu a lásky k bližnímu.

Na rozdíl od starší psychologické tvorby již nebyl v centru zájmu vyšinitý, psychicky narušený jedinec, ale „běžný“ člověk řešící soukromá lidská trápení i nejrůznější mravní dilemata, která mu zabraňují v prožití naplněného a smysluplného života.

Jedním z nejvýraznějších představitelů protektorátní psychologické prózy byl Václav Řezáč. Jeho prózy *Svědék* (1942), *Černé světlo* (1940), *Rozhraní* (1944) jsou soustředěny na stav a proměny duševních pochodů ústředních hrdinů a výrazným tématem se tu stává působení dobra a zla, které vyrůstají z nitra člověka a které mají moc ovlivnit okolní svět a životy bližních. Obecně formulované „zlo“, jeho působení i boj s ním v dané době byly v této době ob-

⁴ PROKŮPEK, Václav. *Nebe nad námi*. Praha: Novina, 1940, s. 334.

⁵ Výstižně tuto tendenci pojmenoval Jan Linhart v *Kritickém měsíčníku* těsně po válce, v roce 1946: „Český spisovatel v porobené zemi se utíkal hlavně do vod psychologického románu. Vrchnost po něm žádala tendenční spolupracovnícký aktivismus, a tu spisovatel, jenž se nechtěl zpronevřit a přitom tvořit musil, se uchýlil do oblasti románu duševního, kde ještě mohl nalézt aspoň jakous takous tvůrčí svobodu. Českému romanopisci bylo tak zabráněno zabírat do šířky, proto tím pronikavěji soustřeďoval svůj pohled do hloubi lidských nitier a jejich sudby [...]. Obnažoval lidskou duši až na dřev, vztahy mezi lidmi zbavoval nánosů zla a tvořil tak alespoň uvnitř kladnou a mravní krásu lidské bytosti.“ LINHART 1946, s. 162.

zvláště silně vnímané jako aktuální jinotajné téma. Dobový ohlas si proto získal i psychologický román Miroslava Hanuše *Bílá cesta mužů* z roku 1943, v němž autor v deníkové formě analyzoval působení samoty na duše dvou polárníků, z nichž jeden postupem času propadá psychické poruše a stává se vrahem.

Častým tématem byla dále reflexe rodinných vztahů, konflikty partnerů, rodičů a dětí. Typickým ztvárněním takového příběhu může být novela vyprávějící o vzniku a zániku mimomanželského vztahu nazvaná *Lásky odcházejí...* (1943) Františka Kožíka. Manželství hlavního hrdiny znovu ožívá nejenom s odchodem jeho milenky, ale hlavně s příchodem společného dítěte, jež je zde chápáno jako příslib lepší budoucnosti. Motiv narození dítěte jakožto obrazu naděje (již lze jinotajně vnímat i jako naději pro celou společnost) byl totiž opakujícím se prvkem protektorátních próz. Těhotenství a novou naději pro rodinu ženy bojující s pokušením spáchat sebevraždu a vůbec jako happy end celého díla použil Václav Řezáč ve zmiňovaném románu *Svědék*, Růžena Heyduková v próze *Osamělé nebe* (1943) a mnozí další.

Neveselé ladění mají prózy zabývající se problematikou dětské duše v mikrosvětě rodinných vztahů a traumat, které příznačně pocházejí z pera ženských spisovatelek: uznání kritiky sklidila Marie Hollerová a její líčení chladných vztahů mezi sobeckou matkou a její dcerou v próze *Studené ráno* (1943). Překvapivým objevem byla Olga Barényiová, autorka českého původu, která během protektorátu přijala říšské občanství a v roce 1941 publikovala svůj první román *Janka*.⁶ Rodinu v pravém slova smyslu tu nahrazují postavy z kláštera, kam je osiřelá Janka dána na vychování, přičemž jeptišky a ostatní chovanky dětsky naivní Jance přinášejí jen nepochopení a bolest.

Naopak pevný vztah s rodiči a strach o ně nedovolí mladé dívce předčasně dospět v novele Marie Pujmanové nazvané *Předtucha* z roku 1942.

Čtenářsky velice úspěšná byla také poměrně rozsáhlá skupina románů, v jejichž centru stojí postava umělce, hledajícího ve své tvorbě nejen osobní naplnění, ale i nadosobní přesah: smysl umění, ale i celého lidského života, v němž se střetá touha po kráse, nesmrtelnosti a poznání v kontrastu k nutnosti uměleckých kompromisů, obav o materiální zajištění, k ohledům k rodinným vztahům, zvyklostem a řádu. Ve výsledném zpracování tak toto předurčení protagonistů s sebou neslo určitou dávku sentimentality, v umělecky slabších dílech až kýčovitosti. Jmenovat můžeme díla, jako byla *Červená pečeť* K. J. Beneše (1940), *Doktorka Diana Holcová* (1941) Heleny Dvořákové, Pavla Naumana *Pomník kovu trvalejší* (1943), *Nedohráno* Čestmíra Jeřábka (1943) a další.

Jedním z nejúspěšnějších děl jak z hlediska čtenářského, tak svou uměleckou úroveň, byl román, kde je psychologický profil výrazné umělecké osobnosti přítomný v kulisách historických: tím byl výpravný román Karla Schulze *Kámen a bolest* (dodnes vyšel ve 14 vydáních) z roku 1942. Zachycuje zrání i tvůrčí muka Michelangela Buonarrotiho, ale také

Obr. 3. Obálka románu Olgy Barényiové *Janka* (Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1941).

dramata a životní zvraty mnoha dalších osobností na pozadí neklidné doby pomalu se rozkládající italské renesance a rodící se barokní vypjaté spirituality.

Kromě umělců byli častou profesní skupinou tematizovanou v psychologické próze lékaři (kteří byli často autory takto laděných próz), přičemž jejich častým tématem bylo spojení nemocí duše s nemocemi těla. Reflektovaný byl též rozpor lékařské racionality a neuchopitelné skutečnosti, zvýrazněný přítomností tajemství či přímo „záhrobní vazbou“, setkáním s nadpřirozenem, stále trvajícím vztahem s mrtvými, bojem protagonisty o osvobození se z jejich vlivu (např. *Člověk v síti* /1941/ Ladislava Ptáčka, *Duch asistentky Kurdové* /1940/ Benjamina Kličky, *Neumřela, ale spí* /1941/ Čestmíra Jeřábka ad.).

Maloměstské a městské příběhy

Prózy zobrazující osudy obyvatel spjatých s konkrétním místem a jeho specifickou atmosférou měly v české literatuře dlouhou

⁶ Olga Barényiová, vl. jménem Aloisie Anna Voznicová, měla dobrodružný život: živila se jako herečka, tanečnice a mimo jiné také vyzvědačka spolupracující s čsl. rozvědkou, z jejichž služeb byla propuštěna po několika pokusech o sebevraždu a pobytu na psychiatrii. Za protektorátu se vdala za Antona Gerstbergra, člena NSDAP a SA, s nímž přijala říšské občanství a vedla arizovaný obchod s kůžemi. Zároveň vydávala další romány, jako např. *Rybí náměstí*, *Předehra*, *Sedmé dveře*. Po květnové revoluci byla zatčena, po propuštění se odstěhovala do Rakouska a pak do Mnichova, kde mj. čelila podezření ze spolupráce se sovětskou okupační správou. Zemřela v roce 1978. Viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Olga_Bar%C3%A9nyiov%C3%A1; PAPOUŠEK 2014.

tradici a setrvalou čtenářskou oblibu. Nejčastěji byly psány ve více či méně idylizujícím žánru maloměstského románu, který popisoval veselé i dramatické děje převážně z repertoáru milostných zmatků, nedorozumění a šťastně překonaných sociálních rozdílů.

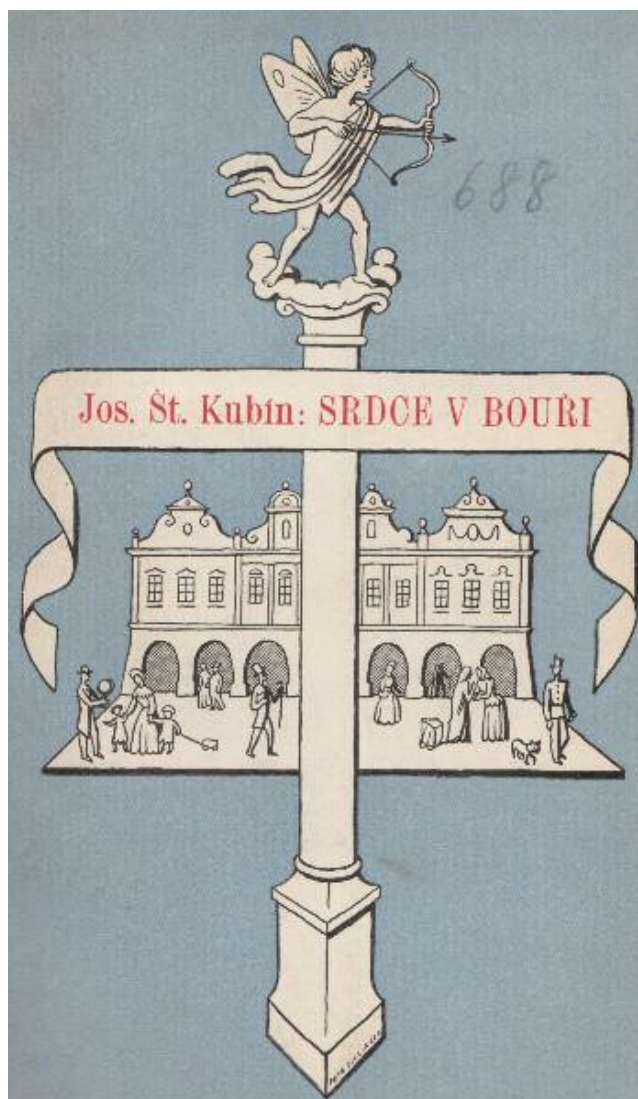
Dokladem toho může být raketový úspěch dosud spíše neznámého mladého novináře Jana Drdy, který v roce 1940 překvapil prózou *Městečko na dlani*. Živě podané příběhy obyvatel malého hornického města od nejchudších horníků po nejbohatšího sedláka a starostu bylo to, co protektorátní čtenář potřeboval: obraz českého člověka, jenž přese všechny starosti a trápení v soukromém životě dojde radosti a pochopení, to vše v prostředí důvěrně známého rodného kraje. Podobně vlídné a shovívavé vyprávění, ale také až pohádkově laděná atmosféra příběhů s dobrými konci, která se promítá do realistické kresby podhorského maloměsta, charakterizuje prózu Jana Weisse *Přišel z hor* (1941). Rozverná i vážnější vyprávění o radostech, strastech, vášních i zklamáních převážně prostých lidí z malého města a okolních vesnic přinesly prozaické soubory dosud pouze sběratele a vydavatele lidové tvorby a také autora pohádek Josefa Štefana Kubína (cyklus nazvaný *Jivinské rapsodie*, z něhož za protektorátu vyšly tři knihy povídek: *Hrozná chvíle* /1941/, *Blesky nad hlavou* /1942/, *Srdce v bouři* /1944/).

Během protektorátu vyšlo několik výrazných románů, které byly jak zdařilými psychologickými pracemi, tak realistickými romány maloměstskými s širší škálou postav a dějů. Oblíbené bylo období počátku 20. století, poklidné doby zvané „belle époque“, která byla nenávratně odváta první světovou válkou. Zřejmě největší literárněkritický ohlas si získala próza Jaromíra Johna *Moudrý Engelbert* (1940). Příběh nadlesního Čenka Engelberta je historií muže, jenž v mládí prožije milostné dobrodružství s hraběnkou a posléze končí v konvenčním manželství se znučenou a nenaplněnou ženou, jež ho nakonec opouští. Vyprávění je nesené nostalgií po odcházejících časech monarchie, shovívavostí k lidským touhám i slabostem, ale i moderními psychologickými vývody a sondami do mezilidských vztahů. Zároveň je protkáno ironií: ona výsledná životní „moudrost“ Engelbertova, vypravěčem definována až jako „bráhmánství“, je tu spíše výsledkem rezignace, nenaplněných přání a životní prázdnoty.

Autorem, jenž bývá řazen mezi mistry realistické psychologické prózy, je Jaroslav Havlíček. Během protektorátu vydal prózy, jež jsou nejen přesvědčivými psychologickými sondami, ale též působivými záznamy dobových maloměstských vztahů (inspirovanými prostorem rodné Jilemnice) a neradostných sociálních poměrů a zvyklostí (román *Heli-madoe* /1940/ a *Petrolejové lampy* /1944/). V roce 1944 pak vyšel – již posmrtný – výbor z jeho povídek a kratších textů pojmenovaný *Zánik městečka Olšiny*.

Praha jako srdeční záležitost

Velká skupina protektorátních děl se inspirovala prostorem Prahy: zobrazovala její kolorit a genius loci. Praha byla prezentována jako kolébka a centrum české státnosti, „národní poklad“ i „srdeční záležitost“ protagonistů, nyní, v době ohrožení, byla tato její role vnímána mnohem silněji než dříve. Praha jako prostor významně určující povahu díla se objevila v románech, jako bylo Řezáčovo *Černé Světlo*

Obr. 4. Obálka knihy J. Š. Kubína *Srdce v bouři* (Praha: Fr. Borový, 1944).

(1940), Dvořákové *Doktorka Diana Holcová* (1944), Neffova novela *Marie a zahradník* (1945), *Dům v Betlémské* (1942) T. Svatopluka, *Sedmý den odpočívaj* (1940) Heleny Šmahelové aj. Kratší texty vzdávající hold Praze se objevily v povídkovém souboru *Kamenný orchestr* (1944, ed. Jan Grmela) a zvláště titulní povídka Jaroslava Havlíčka dodávala čtenářům naději v jinotajně podaném příběhu obyvatel starého domu, jež tyranizuje nový, neurvalý a krutý majitel – ani nutnost přestěhování z milovaného místa však nezlomí jejich charakter a víru, že se vše v dobré obrátí.

Dílem vybočujícím z běžné protektorátní produkce byla *Trináctá komnata* (1944) Vladimíra Neffa, román, který jeho autorovi po předchozích nejednoznačně přijímaných psychologických analýzách (*Bůh zbytečnosti* /1939/, *Před pultem a za pultem* /1940/) zajistil přední místo mezi dobovými prozaiky. Kromě propracované psychologie hlavních hrdinů, dospívajících dětí ze sousedních domů, tajemně snové atmosféry starého domu a netradiční zápletky je výrazným rysem díla také působivě zpodoběný genius loci předrepublikové Kamy, tehdy ještě „vesnice“ v srdci velkoměsta.

Pro protektorátní tvorbu netypické satirické ladění měly prózy Milady Součkové, které se zejména formálně dobově

Obr. 5. Praha na obálce měsíčníku Evropského literárního klubu.

produkci zcela vymykaly. *Zakladatelé* a *Odkaz* (oboje 1940) jsou romány popisující vzestup tradiční pražské měšťanské rodiny, které parodují starší měšťanské romány, v nichž je rodina vnímána jako místo bezpečí a skutečných, trvalých hodnot. Rodiče i jejich děti – a posléze další generace dětí – jsou svazováni dobovými konvencemi, představami o správném chování, jež neurčuje touha po štěstí a naplnění, ale ohledy na veřejné mínění a tzv. dobrou pověst, jejíž narušení se tu rovná nejtěžšímu provinění.

Češi ve světě

Stejně jako prózy odehrávající se v prostoru rodné vesnice, městečka či hlavního města měla své místo v dobové produkci i díla, která představovala působení Čechů v cizině. Jejich záměrem bylo ukázat Čecha jako příslušníka obdivuhodného národa, který se ve světě nejen neztratí, ale naopak mnohé další národy předčí – a přesto si stále uchovává lásku a obdiv k rodné vlasti.

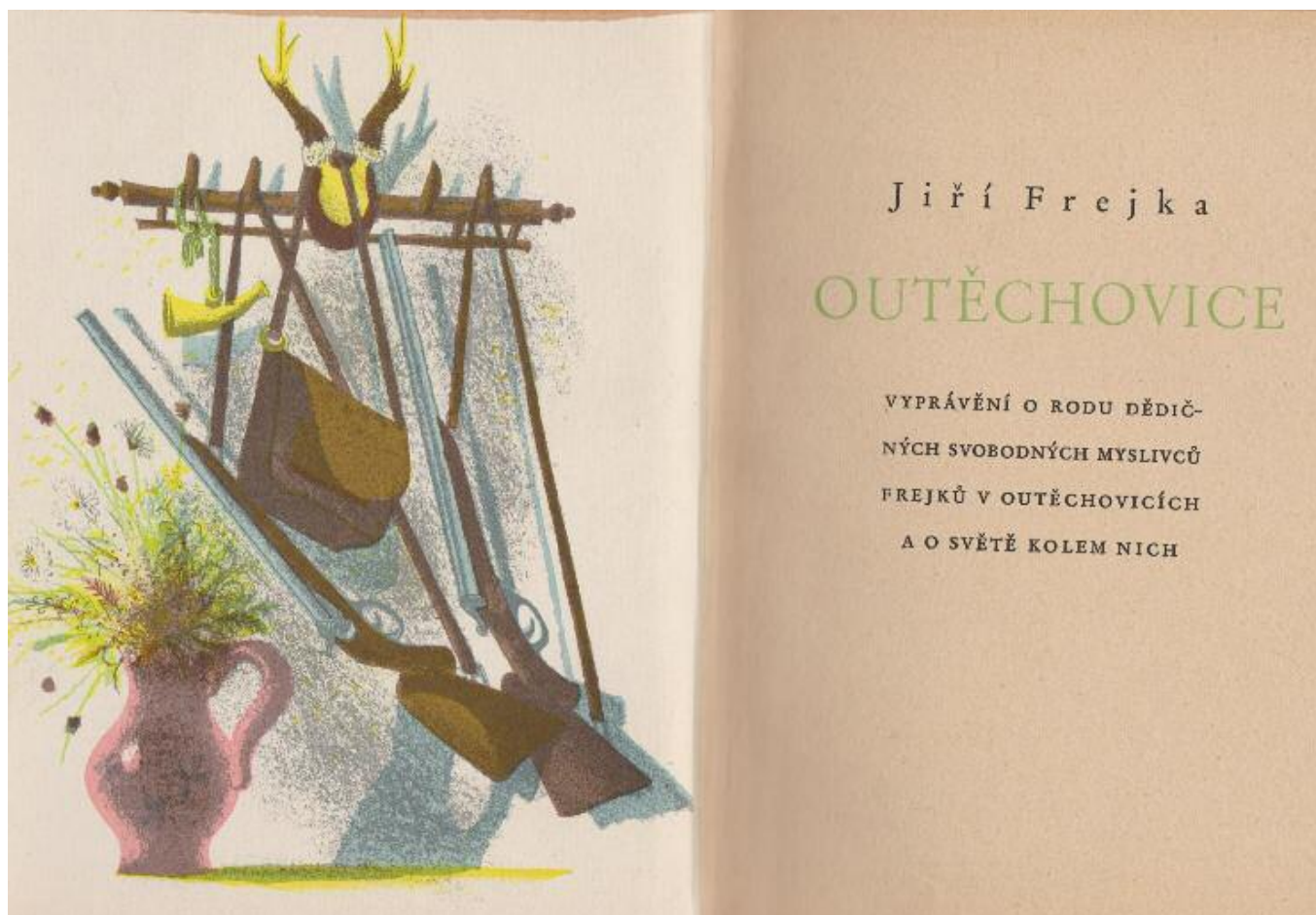
Proto se jednou z nejúspěšnějších próz sledovaného období stal *Cirkus Humberto* (1941) Eduarda Basse. Dlouhá historie cirkusácké rodiny, která v různých obměnách projíždí Evropou, vrcholí příchodem ovdovělého českého muzikanta, jehož syn Vašek se vypracuje ve známého cirkusového umělce a posléze v ideálního ředitele, takřka pohádkového hrdinu milovaného a uznávaného všemi poctivými lidmi z „branže“. K nebývalé oblibě knihy vedla čtenáře autorova dokonalá obeznámenost s prostředím, až dokumen-

Obr. 6. Ilustrace Ctibora Štolovského z povídkového souboru *Dvanáct poutí světem* s podtitulem *Vyprávění o českých osudech v širém světě* (Praha: Čin, 1941).

tárně podaný obraz cirkusového světa, ale také poetizace cirkusového umění, jeho krásy, ladnosti a dokonalosti, jakož i popis cirkusu jako rodiny, v níž má každý své místo a roli. Češi jsou zde vyličníci jakožto zdatní hudebníci, umělci i nádeníci, vyhlášení v celém cirkusovém světě.

Opakujícím se prvkem byla též touha po Čechách jako skutečném a jediném domovu hlavních hrdinů, po idylické české krajině, do níž se také na stáří vracejí nebo na ni alespoň do smrti vzpomínají. Dokladem této tendence oslavy českosti je obraz života Čechů v cizině v bohatě vypraveném, reprezentativním souboru povídek nazvaném *Dvanáct poutí světem* (1941) s výmluvným podtitulem „Vyprávění o českých osudech v širém světě“. Nejlepší autoři své doby (J. John, Z. Němeček, J. Drda, J. Weiss, J. Havlíček, E. Valenta, J. Mařánek, K. Nový, F. Kubka a další) zde představili rozsáhlejší povídky, jejichž protagonisty jsou Češi, kteří se úspěšně prosadili ve světě. Přestože jde o práce z větší části beletristické, většina z nich v základě těží z reálných dokumentů a událostí. Představují život jedince, ale i většího (zpravidla osadnického) kolektiva, odehrávají se v Evropě (Banátu), Africe, Americe, Asii, Novém Zélandu i v Oceánii, časově zahrnují jak události současné, tak příběhy historické a jedno je jim společné: jejich Češi jsou vždy pracovití, poctiví, věrní, vytrvalí, přátelští, svými vlastnostmi i pracovní pílí jednoznačně převyšují místní obyvatele a neustále je doprovází alespoň vnitřní sepětí s českým domovem a touha po něm.

Obr. 7. Titulní list Frejkovy vzpomínkové prózy *Outěchovice* s ilustracemi Jiřího Trnky (Praha: Vyšehrad, 1942).

Mezi beletrií a faktografií: knihy oslavující tradice a kořeny

Specifická část protektorátní produkce se pohybovala na pomezí beletrie a literatury faktu. Zahrnout sem můžeme memoáry, nejčastěji vzpomínky na idylické dětství, rodinu, krajinu, přírodu, lidové zvyklosti a vše, co lze spojit s tradicí, a tedy „českostí“. Typickým představitelem může být kniha divadelního režiséra Jiřího Frejky s výmluvným názvem *Outěchovice* (1942) a s podtitulem „Vypravování o rodu dědičných svobodných myslivců Frejků v Outěchovicích a o světě kolem nich“. Žánrově pestrý obrázek autorovy rodiny, kronikářské záznamy o životě předků, dramatické osudy rodičů i sousedů, lyrická líčení přírody i lidových zvyků a vzpomínky na dětství jsou prokládány zřetelnou láskou k rodné zemi i mravním ponaučením o životním štěstí, jež se nachází ve službě druhým, lásce k rodině, věrnosti a vytrvalosti.

Popularitu si získala taktéž národopisná publikace s prvky fabulovaného vyprávění Jarmily Glazarové s názvem *Chudá přadlena* (1940). Lidové zkazky se tu mísí s nadhledem poučeného vypravěče, popis aktuální situace drsného života a neměnného koloběhu života v chudých beskydských vískách s obrazy temných magických sil, jež spolu s křesťanskými tradicemi tvoří podivuhodný duchovní svět svérá-

zných obyvatel hor. I přes nadhled a lehký odstup od zpodobovaných zvyklostí je z knihy neustále cítit lásku k lidem, přírodě a české, respektive moravské a slezské krajině.

Pronacistická próza

Z dosavadního přehledu vyplývá, že v dobové umělecké produkci jednoznačně převažovala tvorba, která sice nemohla otevřeně zobrazit aktuální situaci, ale snažila se více či méně reflektovat témata a motivy odkazující k české národní tradici, vlastenectví, národní hrdosti, otvírala alegoricky vnímanou problematiku boje dobra se zlem, svědomí a morálky, smysluplně prožitého života či naděje v lepší budoucnost. Spíše jako dobová kuriozita pak mohou sloužit ta díla, která se snažila vyjít vstříc volání dobových aktivistických novinářů po angažovaných dílech, vítajících nové poměry. Předně je třeba říci, že se ve všech případech jednalo o díla nízké umělecké úrovně, spadající do žánru populární literatury. Mezi lety 1942 a 1944 tak vyšlo 25 románů v sešitových edicích (*Večery pod lampou*, *Čtení pro ženy*, *Rozruch*, *Rodokaps*)⁷ s antisemitskými motivy a tématy (typicky se zápletkami, kdy se bohatý a zhýralý Žid snaží rozvrátit vesnici

⁷ Viz JANÁČEK – JAREŠ 2003. Podrobné informace o antisemitských prvcích v dobové literatuře přináší studie Jiřího Brabce *Antisemitská literatura v době nacistické okupace* (BRABEC 2002).

prodejem tvrdého alkoholu a svěst nevinnou árijskou dívku). Méně častým typem byl tzv. pracovní román, který popisoval radostnou práci dělníků pro blaho celého národa – jeho úkolem totiž bylo podpořit zvýšené pracovní úsilí nutné pro udržení válečného průmyslu. Příkladem takovéto práce může být (autobiograficky inspirovaný) román Josefa Jiříčka *Parta 312* (1944): vypráví o skupině mužů, kteří jedou pracovat do Říše, a i přes četná zranění a nesnáze jsou z této práce nadšeni. V souboru povídek *Prameny víry* z roku 1943 lze najít povídky antisemitsky laděné, pracovní i takové, které reflektují uplynulé události „schválenou“ optikou:

„A tak i naše děti, mužové a ženy zítřejší Evropy, dnešní dobou vychované a dnešním bojem zocelené, dají tomu, co je nám nejdražší, nový život, novou náplň. Český národ, zbavený starostí o svoji vnější existenci, zastíněn a chráněn mocným sousedem příbuzné krve a rasy, bude silít a růst a vydávat ze sebe cenné hodnoty, jako tomu bylo dříve.“⁸

Tyto hlasy však byly zcela ojedinělé a české prózy s uměleckými ambicemi se víceméně nijak nedotýkaly: ke vpádu politické angažovanosti do tvorby uznávaných autorů (mj. spisovatelů proslavených právě během protektorátu, jako byl Jan Drda nebo Václav Řezáč) došlo až v období následujícím, totiž v literární tvorbě propojené s vládnoucí komunistickou ideologií.

Seznam použité literatury:

BRABEC 2002: BRABEC, Jiří. Antisemitská literatura v době nacistické okupace. *Revolver Revue* 18, 2002, č. 50, s. 275–301.

JANÁČEK – JAREŠ 2003: JANÁČEK, Pavel – JAREŠ, Michal. *Svět rodokapsu. Komentovaný soupis sešitových románových edic 30. a 40. let 20. století*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003.

MUKAŘOVSKÝ 1995: MUKAŘOVSKÝ, Jan et al. *Dějiny české literatury IV. Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

LINHART 1946: LINHART, Jan: Bernard Horst: Kroky osudu. *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 7, s. 162–163.

PAPOUŠEK 2014: PAPOUŠEK, Vladimír. *Věž a království*. Praha: Akropolis, 2014.

POLÁČEK – ZACH 2004: POLÁČEK, Václav – ZACH, Aleš (edd.). *Knihy a národ*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004.

WÖGERBAUER – PÍŠA – ŠÁMAL – JANÁČEK et al. 2015: WÖGERBAUER, Michael – PÍŠA, Petr – ŠÁMAL, Petr – JANÁČEK, Pavel. *V obecném zájmu II. Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749–2014. Svazek II (1938–2014)*. Praha: Academia, Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2015.

Mgr. Alena Šidáková Fialová, Ph.D.
Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.
Na Florenci 1420/3
110 00 Praha 1

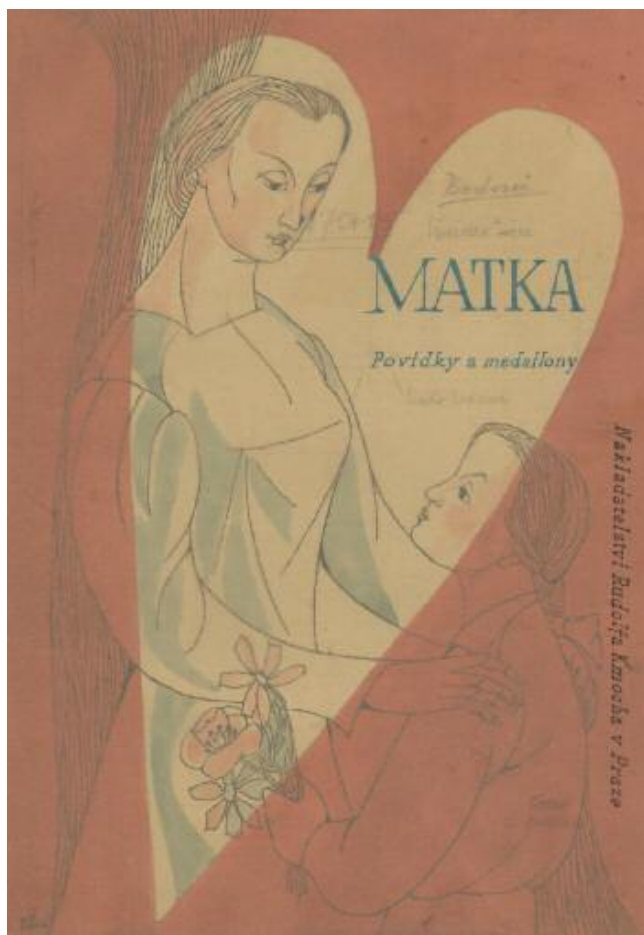
⁸ *Prameny víry*. Praha: L. Mazáč, 1943, s. 313.

PROTEKTORÁTNÍ KNIŽNÍ KULTURA OBRAZEM

Pro bližší seznámení s protektorátní knižní kulturou jsme využili bohatý sbírkový materiál oddělení knižní kultury Knihovny Národního muzea, ve kterém se nachází řada nakladatelských archivů a mj. i druhá největší sbírka exlibris v ČR. Obsahově skrytě, ale i přímo otevřeně (například v případě Josefa Váchala), se sbírkové předměty vyjadřují k těžké životní situaci porobeného národa a vyzdvihují základní díla české literatury nebo národní symboly. Ukázky z fondů knižních obálek, ilustrací a exlibris doplňuje v závěru naklada-

telská reklama, která na konkrétních příkladech dokumentuje, která díla se tehdy objevovala na knihkupeckých pultech. Věříme, že tato byť velmi malá ukázka z protektorátní knižní kultury zaujme a povede tak pozorného čtenáře k zamýšlení, o úloze a funkci knihy v době ohrožení národní existence. Kniha se stávala útočištěm, posilou i nadějí.

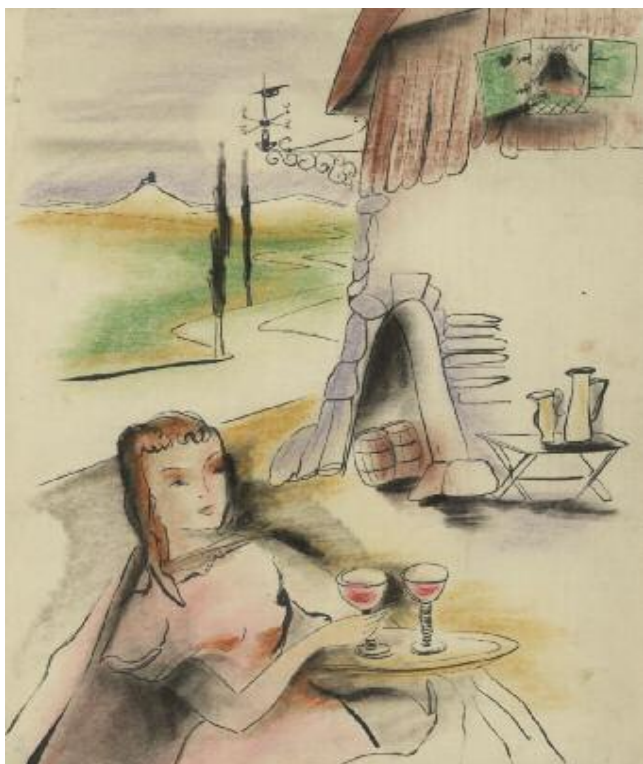
PhDr. Pavel Muchka

Obr. 1. Varianta návrhu obálky Richarda Landera ke knize povídek s názvem *Matka*, vydané nakladatelem Rudolfem Kmochem v roce 1944.

Obr. 2. Ilustrace Josefa Lieslera ke knize Františka Nechvátala *Vzdechy trávy*, vydané nakladatelem Rudolfem Kmochem v roce 1944.

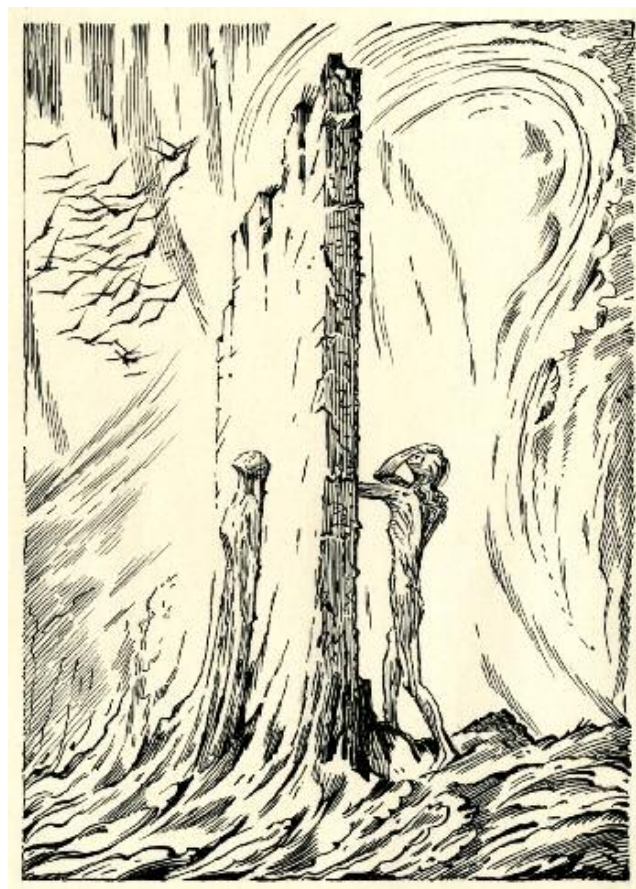
Obr. 3. Ilustrace Richarda Bruna ke knize Františka Kožíka *Proč pláče meluzína*, vydané nakladatelem Rudolfem Kmochem v roce 1943.

Obr. 4. Kresba Františka Bílka pro knihu *Stavitel chrámu*, vydanou nakladatelstvím Čin v roce 1941.

Obr. 5. Ilustrace Vladimíra Buchálka na obálku knihy Zdenky Jurákové *Život a ideály*, vydanou nakladatelem Jindřichem Bačkovským v roce 1943.

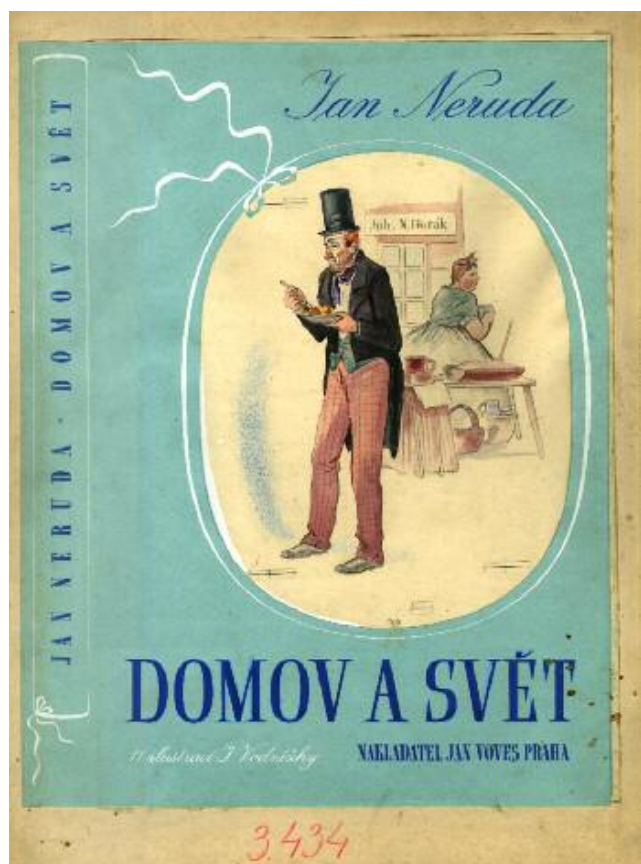
Obr. 6. Ilustrace Jana Konůpka ke knize Jaroslava Kabeše *Samomluvy*, vydané nakladatelem Janem Pohořelým v roce 1943.

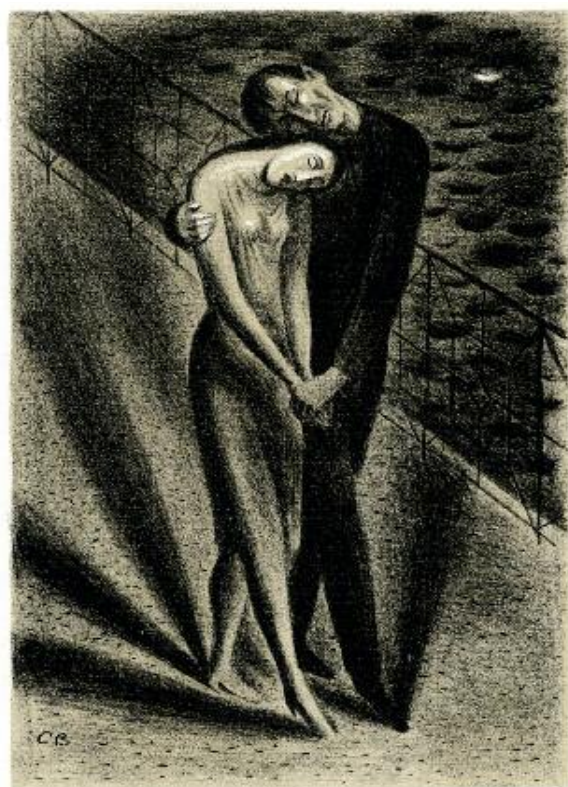
Obr. 7. Titulní list s ilustrací Jiřího Brdečky ke knize Karla Havlíčka Borovského *Král Lávra*, vydané nakladatelem Josefem Hladkým v roce 1940.

Obr. 8. Ilustrace Jiřího Brdečky ke knize Karla Havlíčka Borovského *Král Lávra*, vydané nakladatelem Josefem Hladkým v roce 1940.

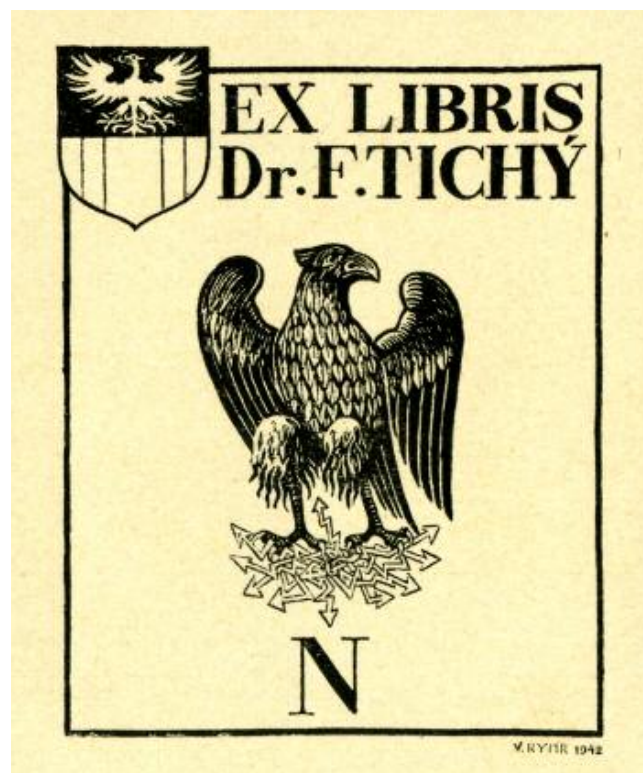
Obr. 9. Obálka s ilustrací Jaroslava Vodrážky k výboru fejetonů a črt Jana Nerudy s názvem *Domov a svět*, vydanému nakladatelem Janem Vovsem v roce 1941.

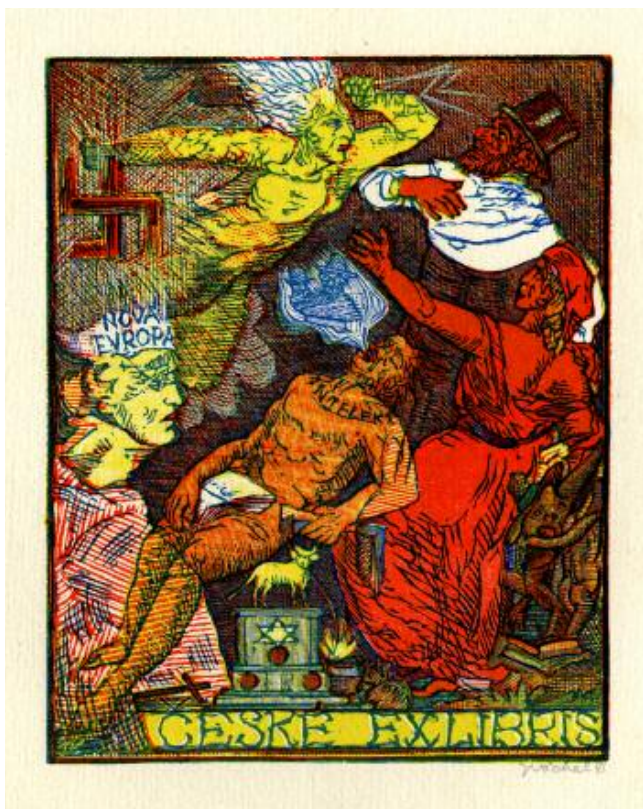
Obr. 10. Ilustrace Cyrila Boudy ke knize Jiřího Wolke *Balady*, vydané nakladatelem Václavem Petrem v roce 1944.

Obr. 11. Dřevorytové exlibris Josefa Váchala pro Karla Sedláčka s názvem *Alegorie Germánstva*, 1945.

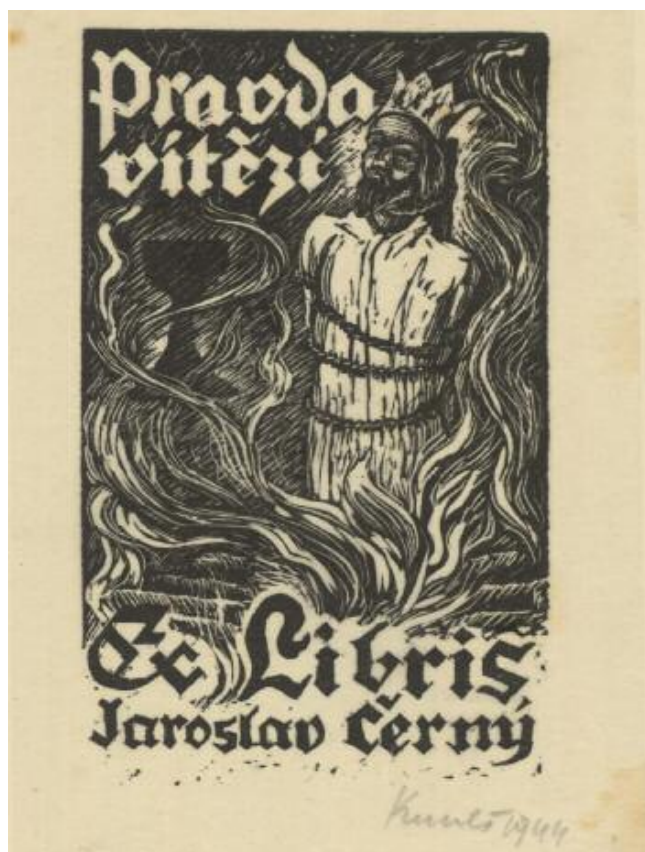
Obr. 12. Zinkografické exlibris Václava Rytíře pro Dr. F. Tichého, 1942.

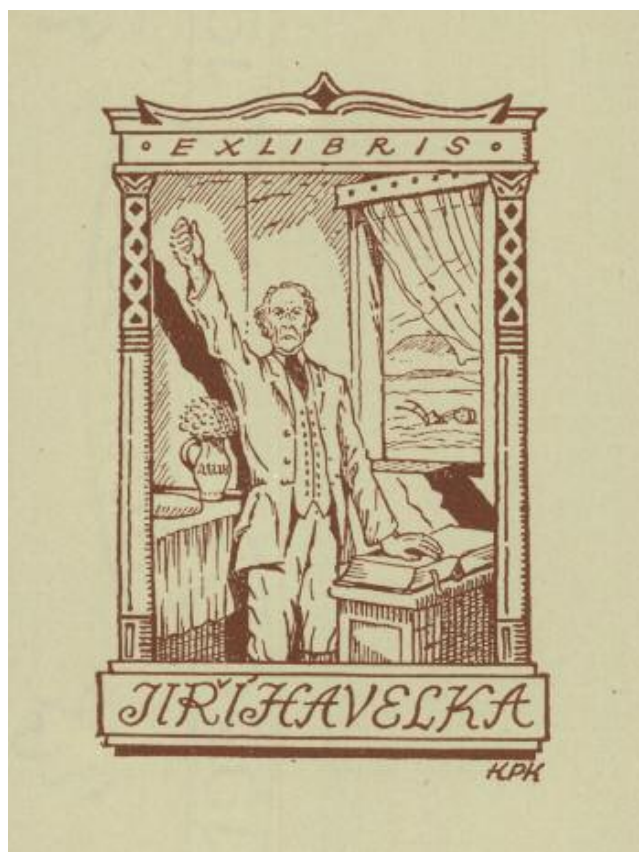
Obr. 13. Dřevorytové exlibris Josefa Váchala s názvem *Šest postav*, 1941.

Obr. 14. Zinkografické exlibris s válečným motivem Františka Horčíčky pro sebe sama, 1943.

Obr. 15. Dřevorytové exlibris Karla Kuneše pro Jaroslava Černého s názvem *Pravda vítězí*, 1944.

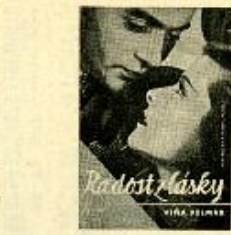
Obr. 16. Zinkografické exlibris Jana Konůpka pro Jiřího Havelku s názvem *Selský vzdor*, 1945.

Obr. 17. Dřevorytová novoročenka pro rok 1943 od Ferdiše Duši pro Jana Žižku s husitským motivem, 1942.

NAŠE SKLIZEŇ KNIH

TRVALÉ HODNOTY, KTERÉ POTĚŠÍ

Ortář Marek SESTVY
Kniha o lidových zvyklostech a obyčejích v domácnostech. 1. díl. 104 stran. 1. vydání. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Děti P. B. Dostojevského
Báseň o dětech a jejich životě. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Děti Karla Hlaváčka
Dětské příběhy. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Leo Tolstoj: SPANĚLÝ
Povídka. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Dodá váš knihkupec

NAKLADATELÉ KVASNIČKA A HAMPL V PRAZE

I BOHATÍ VAŠI KNIHOVNU

I BOHATÍ VAŠI KNIHOVNU

Sebeček W. W. OSTROV GRONČIKOVCE
Povídka. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Děti P. B. Dostojevského
Báseň o dětech a jejich životě. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Děti Karla Hlaváčka
Dětské příběhy. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Leo Tolstoj: SPANĚLÝ
Povídka. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Madona a Fatima
Z vlny lásky. 1. vydání. 104 stran. Brož. K. 25.—, váz. K. 45.—

Dodá váš knihkupec

NAKLADATELÉ KVASNIČKA A HAMPL V PRAZE

České dějiny

Postupně čtení o českém národu, naší vlasti a dějinách naší země. Největší dílo českých dějinářů od svého počátku na světově známých národních klasických historiků.

Redigoval KAMIL KROFTA, jeho předchůdcem byl Václav Novotný.

3 svazky o 1.151 stranách za K. 69.—, s ilustracemi K. 1.169.—

DAR NEPOMJÍTELNÉ HODNOTY

Díl I., 1. sv. 1. O dějepisných dob. Čtyřicet nové vydání.

Díl I., 2. sv. 2. F. Novotný: Oul Břetislav I. po Přemysla I. K. 95.—, váz. K. 115.—

Díl I., 3. sv. 3. F. Novotný: Čechy královské ve 13. století. K. 115.—, váz. K. 135.—

Díl I., 4. sv. 4. F. Novotný: Rozmach české moci za Přemysla II. K. 135.—, váz. K. 155.—

Díl I., 5. sv. 5. J. F. Štúr: Středověká knižnice v zemích českých. K. 115.—, váz. K. 135.—

Díl II., 1. sv. 1. J. Štúr: Soumrak Přemyslovců. K. 115.—, váz. K. 135.—

Díl II., 2. sv. 2. J. Štúr: Bratři chrabří. K. 95.—, váz. K. 115.—

Díl III., 1. sv. 1. Lubek: Věk počáteční. K. 75.—, váz. K. 95.—

Díl III., 2. sv. 2. Chabec: Věk počáteční. K. 75.—, váz. K. 95.—

Díl III., 3. sv. 3. Červen: Věk počáteční. K. 75.—, váz. K. 95.—

Světoví básníci o českém národu

Pro mnohého čtenáře bude překvapením, ano objevem, co básky a úcty vzbudily české dějiny a česká země u básníků všech národů. Vše, co českou zemi učinilo věčnou a nesmrtelnou, je zachyceno v poesii, kterou vybral a uspořádal do tří svazků Viný Schwarz.

OHLASY Z ČECH. České dějiny ve světové poesii. K. 32.—, váz. K. 42.—

TA KRÁSNÁ ZEMĚ. Česká krajina a její lid v zrcadle světových básníků. K. 28.—, váz. K. 38.—

VĚCNĚ ČBCHY. Obrazy a vidiny z českých dějin v německé poesii. II. vydání. K. 25.—, váz. K. 35.—

V Kotěnce, sbírce dobré poesie, redigoval J. Šnobrem, vyšlo:

Jan ze Žatce: ORÁČA SMRT... K. 20.—

Brich Kästner: LYRICKÁ DOMÁCÍ LÉKÁRNÍČKA. K. 15.—

SKRYTÝ MICHELANGELO. Báseň a listy. K. 24.—

Dodá váš knihkupec

TOUŽIMSKÝ A MORAVEC

UYDAL JAN LAICHTER

KLENOT ČESKÉ LITERATURY

BABIČKA

BOZENY NEMCOVÉ

vyšla u nás ve velkém jubilejním vydání s 54 obrazy šestibarevnými a 140 sepiovými naší populární malířky

M. FISCHEROVÉ-KVĚCHOVÉ

a vzbudila svým zjevem opravdové nadšení.

Upozorňujeme, že toto naše vydání (jako všechna předchozí redigoval současný nejlepší znalec děl a životopisec B. Němcové, Dr. M. Novotný na podkladě původního vydání Babičky z r. 1855.

Umělecká úprava, tisk, materiál a opravdová lásce knihy zapůjčují, že se náklad chýlí ke konci. Výt. brožovaná po K. 75.—, v polopláně váz. K. 100.—. Tisk v celopláně, kůži a polokůži.

Aby vydání toto vniklo do nejširších vrstev národa, připravujeme pro příští měsíce 162 vydání sešitové (15) po 5 K. Zájemným přijímá již nyní Váš knihkupec.

Nakladatelství Edv. Fastra v Praze XVI.

Obr. 21-24. Čtete. Zprávy o nových knihách. Vydával Svaz českých knihkupců a nakladatelů v Praze, roč. 2, č. 21-24, prosinec 1940.

RADOSTNÉ KNIHY PRO POTĚŠENÍ VAŠICH SRDCÍ!

KLENTNÍCI NABÍDEJÍ VÝBOR Z GENIÁLNÍHO DÍLA VÝTVARNOU DOBROU SLAVNÉHO CYKLU
JOSEFA MÁNEŠA SMETANOVA JE VÝBOR Z NAŠI KRAJINÁRSKÉ TVORBY

ZEMI MILOVANÉ... MÁ VLAST
ČESKÁ KRAJINA V DÍLE NAŠICH MALÍŘŮ

Desetitisíce čtenářů se již těšilo dílem čtení! V této horoucí knize, je záznamem celý český život a krásy všeho českého. Je to umění určené národu, zemi a jejímu lidu, umění odhodlané národem spoluzvytvářet a mluvící nám naléhavě právě dnes. Přes 300 stránek a barevné přílohy. Brož. K 130—, váz. K 150—.

BÁSNIČKÁ ZPĚVĚD MALÍŘOVA SRDCE
JOSEF MÁNEŠ: KVĚTINY
Kouzelná kniha dýchající vůní rozličných květů. Květiny jsou družky Mánešových krásných žen a dětí. „Máneš nmaluje květinu, aby každý při pohledu na ni měl představu vůně květiny“, řekl M. ALEŠ. 6—8barevné obrazy! Dílo tvořené naskonalou láskou! Tato dvě Mánešova díla patří do každé knihovny. Jsou vázané. K 130—.

KNHA SLÁVY A HRDOSTI
POSTAVY ČESKÝCH DĚJIN
Dlouhá řada portrétů zachycuje v hbitých obrysech naše dějiny v těch, kterým byla kladena na bedra plná odpovědnost z osudů národních. Je to řetěz velikých mrtvých ukrytých duchem naší historie. Je to alej vedoucí do budoucnosti. Přes sto obrázků. S dějstvím budeme listovat v tomto albu. V celoplošné vazbě K 60—.

NAKLADATELSTVÍ „ORBIS“ PRAHA XII. — DODÁ VÁS KNIHKUPEČ

K VÁNOCŮM

darujte jen nejlepší z nejlepšího

ZDE NĚKOLIK KNIH, ZA KTERÉ SE MŮŽEME ZARUČIT!

F. B. Vachek: NA KRÁSNÉ SAMOTĚ. III. rozšířené a doplněné vydání. Dílo, poetické vzrůstem české duchovní akademie a cenou České akademie věd a umění. V tomto vydání rozšířené E. B. autor mistrně předstírá a postavy nikolika šťastných srdcí na vrcholů poutaého mládeže Křemžecku a Poldřimova — úsměv lísky, která dovede kámen v ráto smrti. Kde žil naše kniha, bude jí žít znovu, připoután vzpomínkami, které strážují tu k smrti, jinde zase k úchýlím skřím. Nové III. vydání je značně rozšířeno a doplněno. Stran 400 a 100 ilustrací V. Urbánka. Cena výtisku laze. K 45—, celoplošné K 55—, celoplošné K 65—.

Damian Pátek: ZE ZÁPISNÍKU STARĚHO PROFESORA. Nové kniha Pockova plnění pronikavý pohled do života dnešního studenta, školy a rodiny. Zachycuje abstraktní životní zjevy, jak je přinášel praxe dnešního profesora, vykládá je s neprostop logičností, jasností a jistotou. A tak se nám jeví nové Pockovo dílo velmi aktuální, bohaté a při tom pevně seřazené a jasné, upřímné se a bohatou literaturu náboženskou, filosofickou, psychologickou a přírodovědnou. Pro naši studentskou mládež i těm, kdo vzkochávají a mají vychovávat, a zároveň vědět, jest Pockův „Zápisník“ knihou nepostradatelnou. Stran 206, cena výtisku brož. K 20—, váz. K 30—.

Edu Jitavský: HRDÁ SRDCE — studentský román. Studentské světoet a životnost: je dechem celého příběhu Patricia Janosa. Provdá Patricia a jeho blízké příbude k maturitě, na vysoké škole a pak v Iroděm, ale přesto jen šťastně končí zápas o životní spokojení. Mladýma očima se dívá nřet na ty problémy, které se objevují v životě mladých lidí, šel a světoval poměr mladých k práci a k Bohu, dneškovému životu a životnímu postojí. Str. 140, brož. K 20—, váz. K 30—.

ŽIVOT A DÍLO KARLA KARDINÁLA KASPARA. Toto dílo je panno členkem své velké a nehybnosti lísky českého lidu a jen proudu kytičím květnáměm jhlou velkého svata českého národa, kardinála TADR. Kaspara, které dává 16. května t. r. Dílo patří do každé knihovny, rodiny i školy. Uprava byla světoem rukám proslulých odborníků, takže se dílo řadí mezi nejlepší knihy u nás vydané. Kromě šesti textovéh obsahuje 104 strany krásných, vesměs nezaměnitelných obrazů ze života a činnosti nejčestnějšího pápa kardinála. Cena vázaného výtisku K 150—, v poloklázi K 180—, v celoklázi K 220—.

Jose Rybs: S BOHEM, MÁ KRAJINO! — básně. Mládí se hlídá ke slovu, ale je to mládí zdravé, ne uvodňované, kece pokládá a jistoty, nřbřž jde dále za krásou, která se osnází zakřít do čiré hmoty. Jde za krásou absolutní, ale nastřpí se v bezúčelnosti. Stran 27, cena K 10—.

Ústřední knihkupectví „U zlatého klasu“ Praha II.

Obr. 29–30. Čteme. Zprávy o nových knihách. Vydával Svaz českých knihkupců a nakladatelů v Praze, roč. 2, č. 21–24, prosinec 1940.

Díla německého písemnictví v TOPIČOVÝCH BÍLÝCH KNIHÁCH:

MALÁ KRONIKA ANNY MAGDALENY BACHOVĚ
Přeložil M. Jirko.
„Jsu to nejvone věde a intuící pohledy do života Bachova, jsou nřetně zachycena celá dynamie osudů hřebětnické rodiny Bachů... Je to první literární kniha...“
178 str., K 26—, váz. K 41—, v poloklázi K 51—.

E. Q. Kolbenheyer: AMOR DEI
Přeložil M. Jirko.
„Spěsoo-Brochtráně, dvě klasní postavy této knihy. Ale vedle nich celá Historie 17. století, jako kulturní a politické dějiny - velká historická freska...“
Literární měsíky 1. 11. 1938
329 str., K 36—, váz. K 48—, v poloklázi K 63—.

Eduard Stucken: VE STÍNĚ SHAKESPEARA
Přeložil Karel Hoek.
„Přeložil, který není složený... Anglický básník, se doby hřebětnické kněže Jakuba, a křevizující proutatíměm, poletois čarodějnic, čarodějn, mlád, křevizující postouso ryčoběho prince Hale a jeho nřetněsky Arabely je to zachycen ve mládí obrazek...“
Cis 26. 11. 1931,
374 str., K 55—, váz. K 70—.

Robert Michel: JEŽÍŠ NA ŠUMAVĚ
Přeložil J. R. Mareš.
„...křto přibde šlovděm lidových zřetí vyprávě z Edošových tradic a sejeu ježdobětoho písnětoho podáníem přepřevřtí sřetěm starých lidových slovyto. Má mládkit mlád oběto vyprávěti: odní dřeta, řetě, jak je zřevotopena mláto postatí šeb nřetobětoho, vřevotých šaravřevých hřevotů, odřevotých jen řet a řet postřevotou šebtoivo sebo dřevotou slovyto je řetě...“
Ferdin 22. 1. 1939,
150 str., K 24—, váz. K 34—, v poloklázi K 49—.

DODÁ VÁS KNIHKUPEČ

NAKLADATELSKÉ PERSPEKTIVY
TOPIČOVA EDICE
PRAHA

TOPIČOVA EDICE NOVALIS

fratell. v. Hardenberg.

MODRÝ KVĚT

Z NĚMČINY PŘELOŽIL V. F. BLÁHA

Obr. 31. Nakladatelský prospekt Topičovy edice, 1940.

běhl úzké jeřmo, vedoucí od kofína k vikýři, akrobaticky se propletl mezi trávy na půdě a utíkal dolů. Ve třetím patře, hned u schodů, byly otevřeny dveře, na něž zvničku pečlivě hospodyňka pověsila kartáče na šaty. Frantík v letu jeden popadl a řít se dál, čistil si bundu.

Přece takhle špinavý nemůže před Karličku. V prvním poschodí paní Šuplíková, majíc rozmyšl. schody, zastavila „tu protivnou sóvu z druhého štokru“ a sladce jí vyprávěla, že ta vrchní kontrolorka od vedle má v bytě šténice — když do této idylky vletl jako blesk Frantík. Nemoha se zastavit, porazil „kybl“ s vodou, který stetěl se schodů s rámušem rovnajícím se poruchám v radu. „Sóva z druhého štokru“ leknutím onéměla, ale paní Šuplíková mrštně se jala pronásledovati Frantíka, žel, že při tom šlápla na mytlo a s rachotem ještě větším než „kybl“ zřítíla se do hloubi schodů.

Nyní teprve ta „sóva z druhého“ našla řeč a sladce promluvíla: „Kam tak rychle, paní správčová?“ a klidně odešla domů. Klidně proto, že paní Šuplíkové se pádem zarazil dech a nemoha ze sebe vypraviti ani slova.

Další kapitoly románu najdete každý týden v Humoristických listech!

Humory zavádějí v novém ročníku řadu nových rubrik: Film, Divadlo, Sloupeček pro dámy, Šach, a veselými povídkami, vtipy, anekdotami a vtipnými obrázky a ilustracemi vám přinesou náladu na celý týden.

Neškejte, až vám Humory podá pan vrchní v kavárně, opatřte si je každý pátek: jsou za pouhou 1 K.

Připojený kupon odevzdejte u svého knihkupece nebo prodejce novin! Kde Humory neprodávají, objednejte si je přímo v administraci

Nakladatelství Jos. R. Vilímek, Praha II, Spálená ul. 15

Posílejte mi každý týden

HUMORISTICKÉ LISTY od 1. čísla 84. ročníku,
v němž začal vycházet román Fandy Mrázka, Předplatné (12 K — za 1/2 roku) vyrovnám složenkou, kterou vložíte do první záhlavky.

Jméno, povolení: _____

Adresa: _____

Kupon vystřihněte, nalepte na korespond. lístek, dopište přesnou adresu a odošlete.

NAKLADATELSKÉ PROSPEKTY J. R. VILÍMEK

Tiskem a nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. 42/66/109

Obr. 32. Reklamní prospekt nakladatelství Jos. R. Vilímek na dílo Fandy Mrázka *Šťastný člověk*. Příběh malého človíčka, které vycházelo jako románová příloha *Humoristických listů*, 1941.

PRÁTELÉ DOBRÝCH KNIH

Byl jsem počten Vilímkovým nakladatelstvem, abych Vás seznámil s velikým dílem, které bude znovu — již po třetí — vydáno, již tu propěchová tohoto čtenářstva. Je to dílo, které Vás naučí rozumět tomu, čemu jiní nerozumějí, vidět to, co jiní nevidí!

Dílo, které zahrnuje soudnost, doplňuje vzdělání a znalost.

Četka, která Vám poskytně tláče tláče k rečování, a tudíž i lepší společenské uplatnění.

Je to pár krásných objemných knih, obsahujících zcela nový přehled o dějinách a o všem zjednotněném, co se na světě přihodilo — od dob starého Egypta až po oslňující minulého roku. Napísal je prof. Dr. Jaroslav Kosina a nazval

ILUSTROVANÉ DĚJINY SVĚTOVÉ

Studium tohoto díla otevírá si pravdu, podle kterých se běží na technické světové politiku. Získáte jasnější představu o končině světa každého politického táhla.

Naučíte se nově a správně chápat světové dění!

Plán profesori, učitelé, studenti, redaktori, žurnalisté, publicisté, školníci, námi zaměstnaní, politici (i při pracovní), vzdělávací, občedníci, techničtí podnikatelé, lékaři, zvláštní, odborníci knih, zavazovací, rozdělte! Vše složky vyžítu, abyste vše na další stránce prošli, JAK MNOHO se dozvíte! Vše i vše, které Kosina „Dějiny“ daruje, za cenu, která je u spk rozvážného a účelového díla opravdu nízká.

VÁS KNIHKUPEC

STRUČNÝ PŘEHLED OBSAHU

KNIHA I — STAROVĚK
Konec starověku, 611, celkem 516 stran.

KNIHA II — STŘEDOVĚK
anglosaské, říše ruská, Křesťové války, Velké staré Křesť. IV, Znovu křesťanské, Pápež a Uher, Evropa a Asie v její ústí, celkem 644 stran.

KNIHA III — NOVOVĚK I
sklad věstev, Anglie a Švédsko, Ludvík XIV, Rakousko, Prusko, Rusko, Konec poklép masokradství, Severozápadní revoluce, Velikobritánie a jeho osudní vál. Osobnosti, Francouzská revoluce, Napoleon, atd., celkem 624 stran.

KNIHA IV — NOVOVĚK 2
mezi-transakční válka, švédsko-ruská válka, švédsko-pruská válka, švédsko-ruští války, Prusko, Pruské, Pruské, Pruské války, Konec Rakousko-Uherska, Mírové smlouvy atd., celkem 764 stran.

KNIHA V — NOVOVĚK 3
zjednotněná, Janusova Konec, Británie, Itálie, Francie, Československo, Německo, Rakousko, Rusko, Moskevská Švédsko, Lucerna, Malá dohoda, Balkán, Polsko, SSSR po Leninovi, Fylosofie, Národní socialismus v Německu, Společnost národů, Válka tabulák, Okružní válka ve švédsku, Další výhled v pohodu, G. G. Konec Rakouska, Oud Československa, Pápež za osudní atd., celkem 633 stran.

PŘEHLED DŮLEŽITÝCH VYOBRAZENÍ

KNIHA I — STAROVĚK
Babylonská věž, Valentinus Jeruzalémský, Bašva, Zlatozemský Perseus, Attila, hrdině, Olympe, Athény, Germánská jízda v bojích, Římský legát, Kapitál, Perseus, Julius Caesar, Konstantin Veliký atd., celkem 237 ilustrací.

KNIHA II — STŘEDOVĚK
Husité na pochod, Pápežské podpora, Cizák, sv. Sofie v Caštrácké Starobitnosti, hrdině českých, Jevan, Kazba v Mekce, Mýrtné v Korobě, Karel Veliký podpora Sas, Pápež sv. Víctava, Jindřich IV, v Gnoze, Dobryš Gaitrada od křesťák, Vítěz v rožíně, Karel I. zakládá univerzitu v Praze atd., celkem 238 ilustrací.

KNIHA III — NOVOVĚK I
Křesťof Kolář, Urvní Mýd, Dr. Martin Luther, Mikuláš Koperník, Cizák Rudolf II. Alibede a Valdehojza, Sere Gortava Adolfa, Jan Amos Komenský, Vítěz občelena Turky, Zabití Petruševy, Petren Veliký, Washington, Pojasa Ludvíka XVI, Dabiti Bastilly, Adamiel Nelson, Násilná bitva u Abukira, Bitva u Maronga, atd., celkem 551 ilustrací.

KNIHA IV — NOVOVĚK 2
Běra v Trafalgaru, Příchod pčev Bernina, Vítěz vpraven do Paláce Prvního ševce v Rakousku, Československá revoluce v Paláci, Gorbodil, Karel Max, Barikáda u Starobitné věže, Solferino, Bismarck, Lincoln, Vítěz JI. Darwin, Edison, Masozai, Fort Arden, Bombardování Paláce národních listů, Lantana, T. G. Masaryk, Lenin, Mussolini, atd., celkem 464 ilustrací.

KNIHA V — NOVOVĚK 3
Podpisování Versailleské smlouvy, Mohama Gandhi, Vítěz první republiky, Andrej Blička, Hrotesburg, Národně-socialistické Německo, Toudy, Stalin, Dr. Doklas, Flovdská Mýrtné, Schindlering, Hrdinský čin na cestě do vyžítu, Eden, Gauderlan, Gensel Fomas, Důležitý Alvaroz v trojku, Himmler, etaf jpruský, Roosevelt, Rudá armáda defiluje, Šarfráček roku 1935, Pierre Laval a Hrdinové, Gensel Garatín, Edual Dalaluz, Joachim v. Ribbentrop, Ger Eoch III, atd., celkem 465 ilustrací.

Obr. 33. Reklamní prospekt nakladatelství Jos. R. Vilímek na pětidílné dílo Jaroslava Kosiny *Ilustrované dějiny světové*, 1940.

99

Ilustrované vydání F. L. VĚKA opět na skladě kompletní

ALOIS JIRÁSEK

XI. 1939 26.

F. L. VĚK

obraz z dob našeho národního probuzení

s 550 nádhernými čtyřbarevnými
a jednobarevnými ilustracemi

ADOLFA KAŠPÁRA vyšlo v novém
JIZ 5. VYDÁNÍ

VÁŽENÝ PANE KOLEGO,
dnes Vám nabízíme dílo, které o letošních vánocích bude nejvíce
žádáno. OBJEDNEJTE SI NA PŘILOŽENÉ ŽÁDANCE DOS-
TATEČNÝ POČET VÝTISKŮ. EXPEDUJEME: jednotlivě s D,
partie c. Vazby s A. Vyžádejte si příložený prospekt zdarma k agitaci.

S pozdravem VLASTI ZDAR

ZNAČKA HODNOTY

Václav Petr

F. L. VĚK byl vytvořen pro každého Čecha — pro každého z nás. Nesmí být proto jediného zvidomělého Čecha, který by této evangelium víry, naděje a lásky národa nečetl a neměl F. L. VĚKA ve své knihovně. Čerpajme z této nezvyklepatelné studnice posilujících slov.

CELÝ F. L. VĚK MÁ 5 SVAZKŮ A 2192 STRANY
Brož. 360 K, váz. v plátne 480 K, v polokáži 610 K, v celokáži 800 K

I. díl 382 strany

Brož. 50 K, váz. v plátne 70 K, v polokáži 100 K, v celokáži 128 K

II. díl 412 stran

Brož. 70 K, váz. v plátne 90 K, v polokáži 120 K, v celokáži 158 K

III. díl 506 stran

Brož. 80 K, váz. v plátne 100 K, v polokáži 130 K, v celokáži 168 K

IV. díl 432 strany

Brož. 75 K, váz. v plátne 95 K, v polokáži 125 K, v celokáži 163 K

V. díl 540 stran

Brož. 85 K, váz. v plátne 105 K, v polokáži 135 K, v celokáži 173 K

Obr. 34. Prospekt nakladatele Václava Petra na ilustrované vydání díla Aloise Jiráska F. L. Věk, 1939.

16.

NAKLADATELSTVÍ VÁCLAVA PETRA - PRAHA II

Mladá česká spisovatelka
EVA FORMANOVÁ
PORAŽENÝ
debutuje povídkou

jejími předobrazem je trojhlavák jmen — Josef, Vojtěch, Právník. Ne-
klesaje se, najde o strategickosonový trojhlavík manželských nevě, to
by bylo opravdu málo pro tvůrčí snáhodostivost Evy Formanov

Je to historie duše rozpocenáho ubožáka bez vůle, posledního slabokřemý obdivem ke vzorům.
Denový Vojtěch, jdejího možie a jiné od úspěchu k úspěchu, je zrodem Josefova tragického
opětovčí, jehož kolísání mezi aktivním a nenávidí je hlavní kulicou děje. Tolo obukování
cítilho života, toto uspokojení a plnění se ve stopách dobyvatelského protichůdek, tento
konflikt pružné a látké duše s tůkrou a trpkou, je ve skratce osnova příběhu.

VÁŽENÝ PANE KOLEGO -
uvádím na knihučený tři prví publikaci této krásné vedané české autorky v plátně přisvědí
šest, šes se jední o petní mimohádné hodnoty. Upozorníte na toto dílo všlechny síjemen o dokrou
povídku — v okruhu svých stázaníků jich máie dost EVA FORMANOVÁ - Poražený má 80
stran - brož 18 - K, váz. 30 - K. Expedujeme: jednotlivě s D, 2 s E, 3 s F, 4 s R, 5 s A.
S pozdravem VLASTI ZDAR VÁCLAV PETR

NAKLADATELSTVÍ VÁCLAVA PETRA, PRAHA II, JECHŇ 22
OBJEDNÁVAM ZA HODNOTY
..... Eva Formanov. PORAŽENÝ ..... D .....
.....
.....
.....
Z toho ..... věcných výtisků (včetně s A) .....
Zařizov. - příloha

ZNÁČKA HODNOTY Datum: Řešítko:

Obr. 35. Prospekt nakladatele Václava Petra na knihu Evy Formanové Poražený, 1939.

ZPRÁVA O ČINNOSTI MATICE ČESKÉ V ROCE 2019

V roce 2019 Matice česká rozvíjela svůj program, který nachází stále větší ohlas u široké veřejnosti. První akci uskutečnila k počtě Julia Grégra (1831–1896) v Máslovicích u Prahy dne 30. března. Slavnost, hojně navštívená zvláště potomky Julia a Eduarda Grégrových, měla dvě části. První proběhla v obecním společenském sále a ve formě krátkých přednášek nastínila význam Julia Grégra v českém národním životě. Následně se účastníci slavnosti přesunuli k Vltavě, před vilu Julia Grégra, kde Matice česká ve spolupráci s Obecním úřadem v Máslovicích instalovala informační panel, seznamující s životem a dílem Julia Grégra z pera Jiřího Pokorného, a originální lavičku, vyřezanou z akátu místním truhlářem Jiřím Švarcem, jejíž opěradlo připomíná stránky *Národních listů*. V levé části lavičky jsou vyřezány balíky novin a v pravé ji podpírají knihy s výraznými hřbety. Vše zde ještě doplňuje osazení kopie busty Julia Grégra na výrazném soklu, kterou dodala sochařka Radana Čablová. Na závěr této odpolední akce v krásném slunečném dni umožnil Výzkumný ústav včelařský vstup do svého areálu s honosnou vilou Julia Grégra, ve které tento novinář a politik dne 4. října 1896 zemřel.

Slavnostního odhalení za hojně účasti veřejnosti se ale dočkaly také další matiční informační panely. Od konce dubna je umístěn v areálu městské knihovny v Poděbradech panel připomínající místního rodáka, básníka Franze Janowitze (1892–1917), který pro Matici českou připravila Lenka Kusáková. Dne 15. června se ve spolupráci s obcí Nadějkov uskutečnila slavnost u příležitosti dvousetého výročí narození

spisovatele Prokopa Chocholouška (1819–1864), který v Nadějkově nalezl místo posledního odpočinku. Slavnost v horkém letním dni byla zahájena na místním hřbitově u Chocholouškova náhrobku z roku 1879. Následně pokračovala na bývalé farské zahradě, kde za zvuků vlasteneckých písní 19. století v podání souboru Ludus Musicus byly odhaleny informační panely, věnované Prokopu Chocholouškovi a místnímu faráři Antonínu Čechoslavu Fikarovi (1812–1866), u kterého nalezl Chocholoušek výraznou podporu. Texty a obrazový doprovod na oba panely zajistila Magdaléna Pokorná. Finančně výrobu Fikarova panelu kryla obec Nadějkov. Veřejnost měla možnost při této příležitosti navštívit světničku P. Chocholouška na nadějkovské faře, menší výstavu a také zhlédnout loutkové provedení na motivy Chocholouškova díla *Pan Šimon z Vrhotic*.

Matice česká i v roce 2019 nejen pro své členy připravila jarní a podzimní přednáškové cykly. Dubnový reflektoval výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava a prostřednictvím pracovníků Ústavu pro českou literaturu AV ČR seznámil s tehdejším literárním prostředím (Pavel Janoušek: „*Usilovat o pravé drama tedy znamená usilovat o pevný mravní řád. České drama a proměna komunikačního pole za Protektorátu Čechy a Morava*“; Kateřina Piorecká: „... a do těch stránek krví ztřísněných padáme prudce celým obličejem.“ *Souvislosti českého literárního života za Protektorátu Čechy a Morava*; Alena Fialová: „*Proto se musíme připnout k zemi a milovat ji. Česká próza za Protektorátu Čechy a Morava*“). Listopadový se zaměřil na československé legie (Daniela

Obr. 1. Na slavnost k počtě Julia Grégra, která se uskutečnila 30. 3. 2019, byly na katastru obce Máslovice instalovány informační panel, originální vyřezávaná lavička a busta Julia Grégra. Foto: Pavel Muchka.

Obr. 2. Vila Julia Grégra v blízkosti toku řeky Vltavy v Máslovicích byla postavena v roce 1895. Zde J. Grégr dožil v péči své druhé manželky Růženy. V roce 1923 ji zakoupil stát a zřídil zde sídlo Výzkumného ústavu včelařského, který je zde dodnes. Foto: Pavel Muchka.

Obr. 3. Slavnost k poctě spisovatele Prokopa Chocholouška v Nadějkově dne 15. 6. 2019. Foto: Pavel Muchka.

Obr. 4. Matice česká pro obec Nadějkov zajistila informační panely, které seznamují s životem a dílem Prokopa Chocholouška a faráře Antonína Čechoslava Fikara. Foto: Pavel Muchka.

Brádrlerová: *Legiobanka – podnikatelské aktivity československých legií v Rusku*; Petr Tvrďý: *Anabáze legionářského vlaku na českých a slovenských železnicích. Projekt Legiovlak a Československá obec legionářská*; Ina Píšová: *Transsibiřská odysea. Expedice po stopách československých legionářů*).

Matice česká nabídla členům ještě dvě zajímavé akce. První pod názvem *Chválím tanec...* dne 4. dubna umožnila nahlédnout do světa historických tanců doby renesance a baroka, a to za vedení Elišky Trojanové a hudebního doprovodu souboru staré hudby ALLA BREVE. Druhou nabídkou byl červenový poznávací autobusový zájezd do Sepekova, Milevska a Nadějkova, kde proběhlo slavnostní odhalení matičních panelů. Především pro členy jsou každoročně připravovány Matiční listy, vycházející jako příloha podzimního dvojčísla časopisu *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia litterarum*. V roce 2019 se tematicky zaměřily na literární a knižní kulturu v době protektorátu.

V listopadu se uskutečnila výroční členská schůze Matice české, spojená s prezentací nedávno vydané knihy *Literární kronika první republiky*. Zde proběhla rekapitulace matiční činnosti za poslední čtyři roky a následně došlo k volbě nového vedení Matice české na další funkční období.

Na rok 2020 připravuje Matice česká tradiční přednáškové cykly a aktivity v regionech ČR. Realizovány budou například informační panely k poctě Jana Karla Rojka v Budyni nad Ohří a Eduarda Grégra ve Lštěni. V plánu je instalace panelů Karla Tomana v Kokovicích nebo Jana Nepomuka Harracha v Horní Branné. Rovněž se počítá s navázáním na vydavatelskou činnost Matice české, a to publikací Niny Milotové připravované v rámci projektu *Říp jako národní symbol a místo paměti českého národa v období druhé poloviny „dlouhého“ 19. století*.

PhDr. Pavel Muchka

Prokop Chocholoušek

Prokop Chocholoušek

* 18. února 1819 Sedlec

† 5. července 1864 Nadějkov

**„S českého nebe jedna hvězda spadla,
Prokop, jenž válčil v našem boji svatém,
skles do hrobu, v němž mnohá růže svadla“**

(Ervín Špindler v básni *Pátého července*, vydané v roce 1864)

Život Prokopa Chocholouška by mohl být inspirací pro filmový příběh: narodil se jako chlapec v chudé chaloupce, navíc se zdravotním handicapem – špatným zrakem, brzy ztratil otce. Přesto zvládal studia v Praze (gymnázium i ranhojičství), vydal se na cesty (Itálie, pravděpodobně i část Balkánu). Po návratu do Prahy na začátku 40. let sebevědomě a úspěšně pronikl do českého literárního světa v okruhu Josefa Kajetána Tyla. Chocholoušek psal poutavě, vybíral si atraktivní témata z českých i jihoslovanských dějin. Napsal desítky románů i povídek. Věděl, jak zvyšovat čtenářovo napětí, jaké literární prostředky využít k popisu dramatických dějů. Vdechl svým postavám život, uměl napsat konvenční humoristické příběhy, dokázal vylíčit krajinu i krásy měst. I když nebyl vždy originální, čtenáře přesvědčoval. Začalo se o něm mluvit dokonce jako o „českém Walterovi Scottovi“. Mezi jeho nejznámější díla patřili *Templáři v Čechách*, *Jan Pancrť*, do svého rodného regionu umístil povídku *Simon z Vrchotic*, napsal první českou humoresku *Pane Pešku, víš co nového?*, o historické prameny se opíral, když psal *Hrad*. Od počátku literární dráhy psal povídky z minulosti i ze současných bojů Jihoslovánů proti Turkům, v závěru svého života je pak doplnil a vydal tak dvousvazkový *Jih*.

Revoluční léta 1848 a 1849 mu nabídla možnost ovlivňovat veřejné mínění jako řečníka na táborech lidu, jako autorovi plamenných letáků (například *Vigilate! Vigilate!*), ale především jako redaktoru.

Zlom 40. a 50. let znamenal pro tehdy teprve třicetiletého Chocholouška vrchol i zmar – v profesionálním životě i v rodině. Zaznamenával jako redaktor velmi čteného *Pražského večerního listu* a oblíbený romanopisec dosud mimořádný ohlas. Brzy – po porážce svatodušních bouří (červen 1848) a následném stíhání radikálních demokratů (po odhalení májového spiknutí v květnu 1849) – byl ale jako redaktor „hanopisného plátku“, jak úřady *Pražský večerní list* označovaly, vyšetřován a dokonce vězněn. Navíc jej stihla rodinná tragédie – zemřela mu manželka i dvě děti.

Po návratu z vězení Chocholoušek jen stěží hledal možnosti literárního uplatnění, protože nástup nových politických poměrů výrazně omezil vydávání novin i dalších periodik. Musel hledat nové cesty, jak zajistit živobytí pro sebe a svého malého syna Otokara. Prokop Chocholoušek tehdy odjel do Haliče, kde měl

pomáhat na statku svého bratra Tomáše, který zde byl učitelem. Brzy se ovšem ukázalo, že statek neprosperuje, a Chocholoušek stál opět na životní křižovatce.

Když se chtěl vrátit zpět do Prahy, kde získával koncem 50. let literární život nové impulsy, nebylo mu to povoleno. Úředně mu bylo přikázáno jako místo pobytu jeho rodiště, tedy Sedlec. Nesměl odsud ale nikam bez svolení úřadů, a tak léta bez pravidelného finančního příjmu pro něj znamenala vysilující boj o přežití. Sám si posteskl, že „internování bez jakékoliv podpory tužší pro člověka nemajetného než žalář, kde o výživu denní jest postaráno“.

Chocholoušek ze Sedlce dokázal navázat přátelské kontakty s místními obyvateli, včetně farářů, a to jak v Jistebnici, Chýškách, tak zejména v Nadějkově, kde mu byl hostitelem Antonín Čechoslav Fikar.

Chocholoušek se mohl na počátku 60. let v době uvolnění politických poměrů v zemi vrátit do Prahy a našel tam znovu možnosti uplatnění v literárním životě. Byli to zejména redaktori *Hlasu*, mezi nimi i Jan Neruda, kteří mu nabídli novou profesní perspektivu. Ovšem tehdy jej zradilo zdraví. Sotva pětáctiřetiletému už churavějícímu spisovateli poskytl práve Antonín Čechoslav Fikar útočiště na zdejší faře. Naděje, s níž Chocholoušek do Nadějkova přijížděl, se ale nenaplnily. Díky pohostinnosti faráře Fikara i péči jeho hospodyně se Chocholouškoví ulevilo, ale jen nakrátko. Fikar tehdy informoval Jana Nerudu, a ten do Nadějkova přivezl Chocholouškova syna Otokara – aby se s otcem rozloučil. Prokop Chocholoušek zemřel 5. července 1864 a byl pohřben na zdejším hřbitově. Jeho pomník byl slavnostně odhalen v roce 1879.

Doc. PhDr. Magdalena Pokorná, CSc.

Obálka prvního vydání Chocholouškovy knihy *Kocourkov aneb Pamětnosti převětického města Kocourkova a obyvatelů jeho, která vyšla nákladem Jaroslava Pospíšila v Praze roku 1847 (Národní muzeum)*

Povolení C. k. okresního hejtmanství v Sedlčanech z 22. srpna 1879 uspořádat slavnost u příležitosti odhalení pomníku P. Chocholouška v Nadějkově (Literární archiv PNP)

Chocholouškův rukopis nedokončené povídky *Dcera Vřšovcova*, která vznikala v době jeho pobytu v Haliči (Literární archiv PNP)

Chocholouškův román *Templáři v Čechách* (Národní muzeum)

Výzva ke sbírce na postavení pomníku na hrobě P. Chocholouška, vydaná Komitétem pro postavení pomníku Chocholouškova v Nadějkově (Literární archiv PNP)

Antonín Čechoslav Fikar

* 31. května 1812 Planice u Klatov

† 20. srpna 1866 Nadějkov

Nadějkovský farář
Antonín Čechoslav Fikar

Už starší bádání o úloze kněží v české společnosti v 19. století charakterizovalo ideálního duchovního správce jako toho, který dbá o duchovní život svých farníků, vede je četbou k rozumné osvětě, bojuje tedy i proti alkoholismu, proti hazardním hrám, seznamuje je s dobovými trendy ve společnosti i v hospodářství, je sám dobrým hospodářem, pečuje samozřejmě i o školní vzdělání a obecně o osvětlu.

Takovým farářem byl bezesporu i Antonín Čechoslav Fikar. V Nadějkově působil dvacet let, od roku 1846 až do své smrti v roce 1866. Svou profesní dráhu začínal jako zámečnický kaplan na panství Vratislavů z Mitrovic v Kolodějích u Týna nad Vltavou. Právě s pány z Mitrovic, kteří koupili nadějkovské panství v roce 1843, sem Fikar přišel. V Nadějkově si získal respekt a uznání a o svou svěřenou farnost se po celá léta svědomitě staral. Podařilo se mu zařídit opravu tehdy značně sešlého kostela i jeho interiéru, svým nákladem opravil rovněž faru, rozšířil farní zahradu, kde vysázel ovocné stromy.

Na rozkvět Nadějkova myslel s ohledem na moderní prosazující se trendy. Hned 30. března 1848 se mu například podařilo díky přátelským vztahům s Rudolffem Konstantinem hrabětem Vratislavem z Mitrovic, tehdejšími místodržitelství radou v Praze, prosadit, že Nadějkov byl povýšen na městys, což znamenalo i právo konat čtyři výroční trhy do roka. Když po revoluci 1848 skončila vrchnostenská správa a obce získaly samosprávu, byl Fikar zvolen prvním starostou obce a tuto funkci zastával v letech 1850–1855. Zasloužil se v obci o mnoho dalšího: o zprovoznění pošty (od 1. ledna 1848), byl načas i místním „poštmiřem“, podnítil stavbu nové školy (1864), na studiích podporoval místní talentované chlapce, inicioval také vznik místního ochotnického divadelního souboru, zasloužil se o zřízení místní knihovny. Jak sám zapsal do místní farní kroniky, motivací k tomu mu byla smrt Boženy Němcové v lednu 1862, jejíž památku chtěl takto místním zpřítomnit. „Co základ daroval jsem padesáti šest knížek poučného a zábavného obsahu, které jsem školním dětem pod tou výminkou ku čtení nabídnul, že každé dítě, které knížky ku čtení obdržeti chce, měsíčně třemi krejcarů přispívati musí. A hle, v několika dnech přistoupilo skorem 40 dětek ku spolku a z těchto příspěvků měsíčních zakupuji nové knížky. Dav o tom zprávu do Národních listů, obdržel jsem od Jana Dvořáka, tovaryše řeznického z Vídně, rozeného z Micáskova mlýna, poštu pět zlatých a tím způsobem rozmnožená již knihovna v měsíci březnu skorem na jeden sto a třicet sešitků.“

Za své druhé jméno, které bylo tehdy zvykem si mezi vlastenci dávat, si Fikar zvolil „Čechoslav“. A byl jím skutečně. Udržoval kontakty s reprezentanty české společnosti v Praze, psával si tak mimo jiné s Karlem Aloisem Vinařickým či později s Janem Nerudou. Významné osobnosti i události z české minulosti připomínal i svým farníkům, například 9. března 1860 oslavil Fikar slavnostními

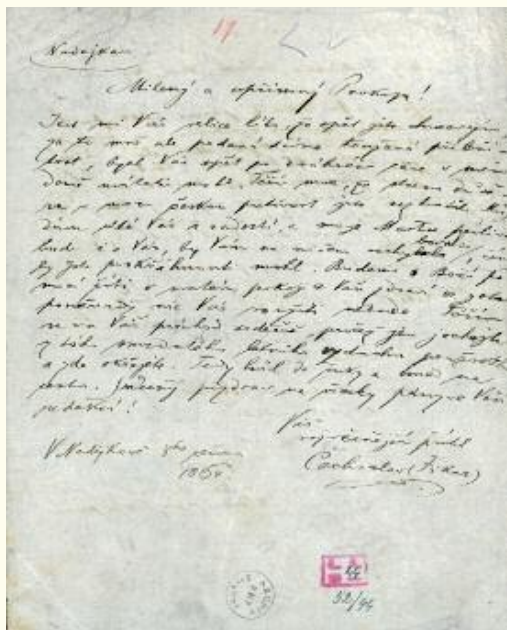
bohoslužbami památku slovanských věrozvěstů apoštolů Cyrila a Metoděje a 27. ledna 1862 byla z jeho iniciativy konána mše na památku Boženy Němcové. Proslulou se stala jeho péče o spisovatele Prokopa Chocholouška, který u něj nacházel útočiště, když byl internován od roku 1859 v nedalekém Sedlci. V červnu 1864, když Chocholoušek těžce onemocněl, jej na faru zval vřelými slovy: „...těší mne, že starou důvěru v mou českou poctivost jste neztratil. Můj dům přivítá Vás s radostí...“ Až do jeho smrti 5. července téhož roku mu byl Fikar obětavým hostitelem. Postaral se mu také o důstojný pohřeb a sám jej k hrobu spolu s okolními faráři doprovodil.

Fikar zemřel o dva roky později než Chocholoušek a je také pohřben na zdejší hřbitově. Jeho památka je v Nadějkově dodnes živá, hlavní ulice nese jeho jméno stejně jako místní ochotnický divadelní soubor.

Doc. PhDr. Magdalena Pokorná, CSc.
(s využitím podkladů Jiřího Řeháčka Bendy)

Dobová pohlednice fary (1914)

Dopis A. Č. Fikara P. Chocholouškovi z 8. června 1864
(Literární archiv PNP)

Portrétní fotografie Franze Janowitze (převzato z knihy Jürgen Serke: Böhmisches Dörfer, 1987)

FRANZ JANOWITZ

* 28. července 1892 Poděbrady

† 4. listopadu 1917 Mittel-Breth (dnes Log pod Mangartom, Slovinsko)

„Jsem přesvědčen, že by se byl vyvinul v jednoho z největších básníků naší doby...“

(Max Brod: Streitbares Leben. Autobiographie, 1960)

Předčasně zemřelý talentovaný básník Franz Janowitz se narodil jako nejmladší ze čtyř dětí Gustava Janowitze (1849–1923), majitele poděbradské továrny na lisování oleje, která spolu s rodinným domem stávala v těchto místech naproti starému nádraží. Rodiče měli blízký vztah ke světu umění, otec byl vynikajícím pianistou, matka vášnivou čtenářkou. Přenesli jej i na své potomky: nejstarší syn Otto (1888–1965 New York) zdědil otcův hudební talent, mladší dva synové Hans (1890–1954 New York) a Franz od mládí projevovali literární vlohy, psát verše se pokoušela i dcera Ella (1889–?, zemřela v koncentračním táboře). Rodina Janowitzových patřila k asimilované židovské komunitě, která již nepraktikovala víru svých předků, ani neužívala hebrejský jazyk, ale přijala jazyky země, ve které žila – češtinu a němčinu. Janowitzovi synové vychodili v Poděbradech českou chlapeckou školu a poté je rodiče poslali na německé střední školy do Prahy, aby ovládli také němčinu, úřední jazyk rakouské monarchie. Tady se dostali do okruhu mladých, německy píšících literátů (Franz Werfel, Franz Kafka, Oskar Baum, Willi Haas, Max Brod ad.), scházeli se s nimi ve známé kavárně Arco, kde debatovali o umění, a své první, německojazyčné literární pokusy publikovali v jejich časopisech (Herder-Blätter, Arkadia). Franzův starší bratr Hans Janowitz se později věnoval divadelní režii a filmu (mj. byl spoluautorem scénáře ke kultovnímu snímku filmového expresionismu *Kabinet dr. Caligariho*, 1920), vydal dva soubory satirické a protiválečné poezie a úspěšný román *Jazz* (1927), v němž zobrazil společenskou a uměleckou atmosféru v poválečném Berlíně. Roku 1923 převzal vedení poděbradského podniku a velmi úspěšně jej řídil. Na jaře 1939 musel spolu s nejstarším bratrem Ottou uprchnout před nacisty, útočiště našli v USA.

Franz Janowitz prožil v Poděbradech velmi šťastné dětství v harmonické rodině, obklopen přírodou a volností, kterou mu dopřávali chápaví rodiče. Po ukončení studia na německém gymnáziu v Praze na Příkopech na jaře 1911 se musel podvolit přání otce a odejít na studium chemie do Lipska, aby se připravoval na budoucí práci v poděbradském rodinném podniku. Již po roce však studium opustil a nechal se zapsat na univerzitu ve Vídni, kde poslouchal přednášky z filozofie (zejm.

Areal Janowitzovy olejny včetně domu, kde žila rodina (ze sbírek Polabského muzea v Poděbradech)

Obálka prvního vydání sbírky básní F. Janowitze *Auf der Erde* (1919)

Dopis Hanse (Hamuše) Janowitze zasláný z New Yorku někdejší poděbradské hospodyně, paní Zoubkové (ze soukromého archivu rodiny Zoubkových)

Otto Weininger) a pokračoval v psaní básní. Kritika brzy rozpoznala Janowitzův nevšední talent. Max Brod nazval jeho poezii „malou pastorální symfonií nových tónů“ a přirovnal ji k tvorbě významného soudobého rakouského expresionistického básníka Georga Trakla. Oproti melancholickému a depresivnímu ladění Traklových básní, inspirovaných prostředím velkoměsta a vyjadřujícím úzkost a napětí předválečné doby, nabídl Janowitz „světlejší“ variantu pohledu. Ve svých verších pátá po „harmonii světa“ a „ztraceném Bohu“ a nachází je v přirozenosti a čistotě venkovské přírody, jak ji poznal v rodném Polabí. Inspirace polabskou přírodou stojí také v základu Janowitzovy bohaté metaforiky. Slibný rozvoj talentu přerušila válka. V roce 1913 Franz nastoupil povinnou roční vojenskou službu a po vypuknutí 1. světové války v létě roku 1914 musel narukovat jako důstojník v řadách rakouské armády. Během válečných dovolených se opakovaně vracel do Poděbrad, pokoušel se pokračovat ve studiu a připravoval k vydání sbírku svých básní. Na podzim roku 1917 v rakousko-italské bitvě v tyrolských Alpách utrpěl průstřel plic a svému zranění podlehl. Bylo mu pouhých 25 let.

O básnickou pozůstalost Franze Janowitz se po válce postaral Karl Kraus, významný rakouský kritik českého původu a Franzův celoživotní přítel a podporovatel. Básně vydal z pozůstalosti s titulem *Auf der Erde* (Na zemi, 1919). Poezie Franze Janowitze byla brzy překládána do češtiny. Ujímal se jí nejvýznamnější čeští básníci a překladatelé, např. Bohuslav Reynek, Pavel Eisner, Viktor Fischl nebo Hana Žantovská. Tvorbě Franze Janowitze jsou dodnes věnovány odborné publikace (J. Czmero: *Der bekannteste Unbekannte der Prager deutschen Literatur – Franz Janowitz*, Innsbruck 2015), studie a přednášky. Celé jeho dílo bylo vydáno kriticky (Franz Janowitz: *Auf der Erde und andere Dichtungen*, Innsbruck 1992, ed. Dieter Sudhoff).

PhDr. Lenka Kusáková

**Jak země kolem odpočívá tise,
nejhlouběj' cítí duše má!
V zelených lukách, sotva jsem sem zašel,
už tkvím oběma nohama.
Do korun lip se slétli ptáci, přistě
svou hlavu poskytnu jim rád,
aby dál mohli přebývat
v mém listoví, kde najdou útočiště.
Jen jedno srdce vespolek tu bije.
Pověz mi, louko, dočkáme se dne,
kdy ve svatebním vytržení splynem,
Bůh s námi bude a my zpátky v něm?**

(F. Janowitz: Odpočívající poutník, překlad Michaela Jacobsenová)

Karel Toman vl. jménem Antonín Bernášek

Karel Toman v okolí Pardubic na fotografii svého švagra Josefa Vrány, 1934. Literární archiv PNP

* 25. 2. 1877, Kokovice u Slaného

† 12. 6. 1946, Praha

**Můj bratr dooral a vypřáh' koně.
A jak se stmívá,
věrnému druhu hlavu do hřívý
položil tiše, pohladil mu šíji
a zaposlouchal se, co mluví kraj.**

Karel Toman: báseň Září ze sbírky Měsíce (1918)

Dva spřízněné rolnické rody daly české literatuře dva vynikající básníky.

Do rodiny Antonína Bernáška a jeho druhé ženy Rosalie, roz. Horové z Kokovic u Slaného se narodil 25. února 1877 nejstarší syn Antonín, pozdější básník Karel Toman. O čtrnáct let mladší Josef Hora pocházel z Dobříňu u Roudnice nad Labem.

Gymnaziální studia zahájil Karel Toman ve Slaném a dokončil v Příbrami, kde se stal od roku 1890 chovancem knížecího z Kokovic u Slaného se narodil 25. února 1877 nejstarší syn Antonín, pozdější básník Karel Toman. O čtrnáct let mladší Josef Hora pocházel z Dobříňu u Roudnice nad Labem.

Gymnaziální studia mu poskytla značný všeobecný přehled a dobrý vzdělanostní základ.

arcibiskupského semináře a kde se v té době sešla řada budoucích básníků a spisovatelů. Počátky své literární aktivity spojil tehdy ještě Antonín Bernášek se studentským časopisem *Zora*, který redigoval Hanuš Jelínek. Gymnaziální studia mu poskytla značný všeobecný přehled a dobrý vzdělanostní základ.

Po maturitě zahájil Karel Toman v Praze studia práv, záhy je však opustil, podobně jako později opouštěl svá krátká a příležitostná zaměstnání. Jeho životem bylo prostředí pražské bohémy, kde se stýkal především s generačními druhy z okruhu kolem St. K. Neumanna a časopisu *Nový kult*.

Neshody s rodinou přivedly Karla Tomana do Vídně, kde se protloukal s minimem finančních prostředků. Existenční nezajistěnost ostatně provázela většinu jeho tuláckých cest Evropou. Od října 1904 do srpna 1905 podnikl díky finanční podpoře přítele Emanuela Hauenera a kontaktům na osoby blízké anarchistickému hnutí cestu do Berlína, přes Amsterodam do Anglie a konečně do Paříže, kde se znovu setkal s některými z pražských druhů. Jedním z nich byl i František Gellner, který vybavil hlavního hrdinu svého generačního románu *Potulný národ* Konráda Vodrazila některými vlastnostmi a zvyky, typickými pro mladého Karla Tomana – od schopnosti půjčovat si peníze kdykoli, kdekoli a od kohokoli až po neschopnost vydržet déle v nějakém zaměstnání.

Paříž navštívil Karel Toman ještě dvakrát. Na jih Francie do Provence, především do Aix-en-Provence, se od roku 1909, kdy ho sem poprvé přivedly zdravotní problémy, opakovaně vracel.

Na konci 19. století, kdy Karel Toman začínal svoji básnickou cestu, převládala v umění kritika a vzdor vůči starým způsobům života, které zanikaly s koncem století. Výrazem Tomanovy osobní revolvy byly v té době nejen vlastní básnické texty, ale právě tulácký způsob života bez povinností a závazků, který jen velmi pozvolna měnil za rodinné zázemí a pravidelné zaměstnání. Po čtyřleté známosti se Karel Toman oženil s Annou Vagenknechtovou, s níž měl dva syny – Jaromíra a Prokopa. Po šesti letech působení v archivu Národního shromáždění odešel pro vážnou srdeční chorobu do předčasného důchodu. Existenční zabezpečení a nezávislé postavení umělce mu v té době zajistila i řada honorovaných literárních cen a uznání; příspěvky na léčení ve Francii poskytl básníkovi prezident T. G. Masaryk. Během protektorátu se Tomanův zdravotní stav zhoršoval a konce války, návratu syna Prokopa, účastníka západního odboje, i titulu národního umělce se dočkal už jako těžce nemocný muž. Karel Toman zemřel 12. června 1946 v Praze a je pochován na vyšehradském Slavině.

Se jménem básníka Karla Tomana se čtenáři a kritika setkali poprvé v roce 1898, kdy vydal vlastním nákladem sbírku veršů *Pohádky krve*.

Svůj básnický odkaz souborně vydal roku 1925 a těsně před svou smrtí v roce 1946. Tehdy knihu nazvanou *Básně* doprovodil poznámkou: „Verše, sebrané tu v definitivní vydání, vznikaly většinou v první čtvrtině XX. století, jejíž pečet nesou. Nic jsem v nich neměnil ani neupravoval – necht' svědčí o době a třeba proti autorovi. Sbohem čtenáři.“

Rozsahem nevelký soubor tvoří šest útlých knížek: *Torzo života* (1902), *Melancholická pouť* (1906), *Sluneční hodiny* (1913), *Verše rodinné a jiné*, *Měsíce* (1918), *Hlas ticha* (1923) a *Stoletý kalendář* (1926). Básník sem nezařadil svoji prvotinu *Pohádky krve* a výběry z veršů do sbírek nezařazených, které vycházely v různých vydáních pod názvem *Rostlo stranou*.

Mistrovství ani ne sto dvaceti Tomanových básní pro současného čtenáře ocenil ve svém článku z roku 1925 Josef Knap: „Karel Toman vydal za svého životy všeho všudy šest drobných sešitů veršů, prostých vši improvizace, doslova vykryštalizovaných v definitivní tvar... Je to zhuštěný, dlouhý básnický vývoj od krvavé sebeironie k tvářímu smu o všelidství, cesta od bohémské krčmy k mýtu o zemi, dávný anarchistův přerod v člověka rozechlvěho teplem rodinného soužití, odklon od nezakotveného tuláctví k velké, aktivní lásce k domovu.“

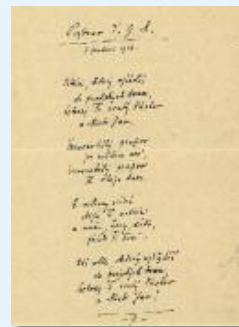
Hana Taudyová

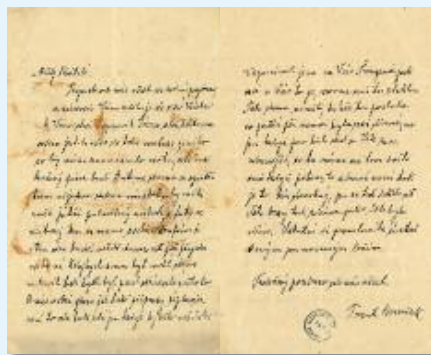
Osobní předměty z pozůstalosti Karla Tomana: dioptrické brýle s pouzdem, hedvábná vázanka z Paříže, stříbrné hodinky zn. Doxa a manžetové knoflíčky uložené v krabičce od zápalek. Literární archiv PNP

Domovský list vystavený Antonínu Bernáškovi obcí Kokovice v roce 1908. Literární archiv PNP

Báseň na uvítanou prezidentu T. G. Masarykovi ze sbírky *Stoletý kalendář*. V pozdějších vydáních nebyla báseň publikována. Literární archiv PNP

„O sv. Václavu k Vám chci vypravít Járu s hríbata... ale na každý pád buď Antone doma a opatří tam nějakou dobrou mášťal, aby měli naši jučkí pohodlný noceh, o futr se nestarj, ten si vezme s sebou,“ vzkázal bratr hospodář z Kokovic bratru básníkovi do Prahy (poznámka: jučk – rychlý kůň pro kočárové povozy). Literární archiv PNP